

European Network for
Rural Development

**REVIJA RURALNOG
RAZVOJA EU-A**
br. 29

POSTIGNUĆA PRISTUPA LEADER

Europska mreža za ruralni razvoj

Europska mreža za ruralni razvoj (EMRR) čvorište je koje spaja dionike ruralnog razvoja diljem Europske unije (EU). EMRR pridonosi učinkovitoj provedbi programa ruralnog razvoja (PRR) država članica stvaranjem i dijeljenjem znanja, kao i omogućavanjem razmjene informacija i suradnje diljem ruralne Europe.

Svaka je država članica uspostavila nacionalnu ruralnu mrežu (NRM) koja okuplja organizacije i uprave uključene u ruralni razvoj. EMRR podržava umrežavanje tih NRM-ova, nacionalnih uprava i europskih organizacija na razini EU-a.

Saznajte više na mrežnim stranicama EMRR-a (<https://enrd.ec.europa.eu>)

***Europe Direct usluga je koja Vam pomaže pronaći odgovore
na pitanja o Europskoj uniji.***

**Besplatni broj telefona (*):
00 800 6 7 8 9 10 11**

(* Informacije su besplatne, kao i većina poziva (iako neke mreže, javne telefonske govornice ili hoteli mogu naplaćivati pozive).

Glavna urednica: Neda Skakelja, Voditeljica odjela, Glavna uprava za poljoprivredu i ruralni razvoj EK-a.

Urednik: Elena Di Federico, Rukovoditeljica publikacija, Kontaktna točka EMRR-a

Rukopis je završen u veljači 2020. Izvorna inačica teksta je na engleskom jeziku.

Više informacija o Europskoj uniji dostupno je na Internetu (<https://ec.europa.eu>).

Luksemburg: Ured za publikacije Europske unije, 2020

Tisak ISSN 1831-5267 KF-AJ-19-002-EN-C

PDF ISSN 1831-5321 KF-AJ-19-002-EN-N

© Europska unija, 2020.

Umnožavanje je dopušteno uz navođenje izvora.

Informacije i mišljenja iznesena u ovoj publikaciji odražavaju stavove autora te ne odražavaju nužno službeno stajalište Europske komisije. Komisija ne jamči točnost navedenih podataka, niti može biti odgovorna za njihovo korištenje na temelju informacija u ovoj publikaciji.

Također možete besplatno naručiti jedan besplatni primjerak u papirnatom obliku na mrežnim stranicama EU ureda za publikacije: <https://publications.europa.eu/en/publications>

**Zahvaljujemo se Nacionalnoj ruralnoj mreži Republike Hrvatske
na prijevodu originalnog teksta s engleskog na hrvatski jezik**

Najveći doprinos dali su: Siobhan Dillon, John Grieve, Susan Grieve, Peter Toth.

Izgled: Alexandre Mitraros, Benoit Goossens (Tipik)

Fotografija na naslovnici © Pexels

REVIJA RURALNOG RAZVOJA EU-A BR. 29

© European Union, 2013

Uvod.....	2
1. Pristup odozdo prema gore.....	4
2. Pristup prilagođen području.....	9
3. Lokalna partnerstva.....	14
4. Integrirana i višesektorska lokalna razvojna strategija.....	19
5. Umrežavanje.....	24
6. Inovacije.....	29
7. Suradnja.....	35

Uvod

SEDM NAČELA PRISTUPA LEADER U SVIJETU KOJI SE NEPRESTANO MIJENJA

LEADER je jedna od najdugovječnijih, najuspješnijih i najpopularnijih inicijativa u cijeloj Europi. Izvorno je to jedini program u kojem su lokalne zajednice odigrale središnju ulogu u osmišljavanju strategija razvoja svojih područja i odabiru projekata koji će se provoditi, a sada se primjenjuje i šire, izvan ruralnih područja.

Pristup LEADER nastao je prije tridesetak godina u obliku 217 pionirskih lokalnih akcijskih grupa (LAG-ova). Sada ga provodi impresivna mreža od gotovo 2800 LAG-ova od kojih svaki može računati na stotine aktivnih građana koji pokrivaju 61 % ruralnog stanovništva EU-a. Kao lokalni razvoj pod vodstvom zajednice (CLLD), pristup LEADER uključen je u tri druga EU fonda (Europski fond za regionalni razvoj, Europski socijalni fond i Europski fond za pomorstvo i ribarstvo) te je prilagođen kako bi obuhvatio gradove, obalna područja i ključna socijalna pitanja. Izvan Europske unije, lokalno stanovništvo zapadnog Balkana, Turske, Gruzije, Afrike, Latinske Amerike i Kine testiralo je LEADER pristup.

Malo je drugih akcija diljem EU-a u stanju postići doseg politike i dobrovoljnog sudjelovanja zajednica kao što to čini LEADER. Kontinuirana primjenjivost i prilagodljivost ovog pristupa odražavaju ogroman potencijal za uključivanje upravo onih ljudi koji često osjećaju da nisu uključeni u globalne i europske trendove.

Mnogo je razloga za uspjeh i otpornost pristupa LEADER tijekom vremena. Jedan od najvažnijih jest da je to mnogo više od slučajne zbirke nadahnjujućih lokalnih projekata. Pristup LEADER ovisi o integriranoj provedbi njegovih „sedam načela“, tako da lokalno stanovništvo samo ostvaruje stvarne rezultate za vlastite potrebe. Ovo definira pristup LEADER kao aktivnu metodologiju, a ne samo program financiranja.

Kada se sedam načela pravilno primijeni, pristup LEADER može ostvariti svoj puni potencijal. Štoviše, jedna od glavnih preporuka sa seminara Europske mreže za ruralni razvoj (EMRR) za 2018. godinu o pristupu LEADER bila je: „Razlikovati pravila pristupa LEADER od ustaljenih tokova - osmisлити funkcionalni sustav koji će omogućiti primjenu pristupa LEADER.“(1)

Ova Revija ruralnog razvoja EU-a istražuje kako načela pristupa LEADER danas tumače ljudi koji su bili uvelike uključeni u provedbu pristupa LEADER u ruralnim zajednicama diljem Europe.

Stajališta autora pružaju uvid u to kako načela funkcioniraju u praksi, kako postižu rezultate i osiguravaju kontinuirano djelovanje tijekom duljeg vremena. Ono što je važno jest da sljedećih sedam članaka pokazuje kako su načela prilagodljiva u nošenju s novim izazovima i mogućnostima s kojima se suočavaju ruralna područja, a koji, između ostalog, proizlaze iz klimatskih promjena i drugih izazova povezanih s okolišem, migracija te pomicanja granica i međusobnih veza između ruralnih i urbanih lokalnih područja.

Prva tri članka (stranice 4-18) bave se **pristupom odozdo prema gore**, odnosno **pristupom koji se temelji na lokalnom području i partnerskim pristupom**. Čitatelji će možda biti iznenađeni strašću i entuzijazmom kojim su opisana ova tri načela. Nazivaju se „dragocjenim“ načelima

koja potiču „maštu“ i zajedničko djelovanje ruralnih zajednica. Ukorijenila su se jer osnažuju lokalne ljude i prepoznaju ih kao „najbolje stručnjake za razvoj vlastitog lokaliteta“, lokalne zajednice ili područja s kojima se poistovjećuju. Načela daju smjernice o tome „kako“ postupiti, umjesto da točno navode „što se treba učiniti“. Lokalne zajednice mogu se usuditi biti drugačije budući da ne postoji jamstvo uspjeha, ali postoji prilika za postizanje temeljnih promjena. LAG-ovi mogu djelovati kao lokalne skupine za strateško promišljanje, neprestano se razvijajući i obnavljajući partnerstva, veze s drugim područjima i metode uključivanja lokalnog stanovništva.

Članak o **integriranom pristupu** (stranica 19) pokazuje kako se pristup LEADER može koncentrirati na određene ciljane skupine poput mladih ili migranata te izgraditi veze unutar i između lanaca vrijednosti, kao i između drugih fondova i programa. Pristup LEADER djeluje kao katalizator za stvaranje uvjeta za veća ulaganja, uključujući i iz drugih izvora, ako je potrebno, kao i za reakciju na manje inicijative zajednice koje se bave specifičnim lokalnim izazovima - kao u pametnim selima.

Umrežavanje (stranica 24) omogućuje da ideje koje su uspješno provjerene na jednom mjestu poput lavine krenu prvo kroz mreže lokalnih aktera u istoj zajednici, zatim u druga ruralna područja, zatim na nacionalnu razinu, te na kraju cijelu Europu pa čak i šire. U osnovi je umrežavanje i dalje ponajprije pitanje ljudskih veza.

Inovacije (stranica 29) su „zaštitni znak“ pristupa LEADER. U kontekstu pristupa LEADER, to znači razmišljati kreativno „izvan okvira“ kako bi se pronašla praktična rješenja za svakodnevne izazove. Promjena i stvarna razlika ne moraju biti kvantna fizika: inovacija u okviru pristupa LEADER također može biti razvojnica i/ili postepena.

Naposljetku, **načelo suradnje pristupa LEADER** (stranica 35) je „dašak svježeg zraka“. Partneri surađuju i međusobno se povezuju na području LAG-a, između područja LAG-ova i preko granica. Zajednički rad uključivanjem lokalnog stanovništva na različitim razinama donosi nove perspektive, premošćivanje lokalnih poteškoća te širih međunarodnih pitanja i trendova poput klimatskih promjena, kao i sve većeg zanimanja za daljinsku suradnju, „spor“ i održiv turizam i hranu i potrebu za korištenjem potencijala mladih.

Kontaktna točka EMRR-a

KORISNI RESURSI EMRR-A ZA PRISTUP LEADER

LEADER predstavlja **skup alata** koji je namijenjen svim sudionicima koji primjenjuju LEADER pristup ili CLLD u drugim EU fondovima. To je istovremeno i vodič za početnike te referentni izvor i kontrolni popis za one koji su napredniji.

https://enrd.ec.europa.eu/leader-clld/leader-toolkit_en

Mrežna stranica LEADER Cooperation nudi korisne smjernice, detaljne informacije o uvjetima za pristup i drugim pravilima koja se odnose na transnacionalnu suradnju i alate za projekte transnacionalne suradnje.

https://enrd.ec.europa.eu/leader-clld/leader-cooperation_en

EMRR-ova baza podataka o LAG-ovima omogućuje lokalnim akcijskim grupama (LAG-ovima) da stupe u kontakt, umrežavaju se i surađuju jedni s drugima.

https://enrd.ec.europa.eu/leader-clld/lag-database_en

1. Pristup odozdo prema gore

© LAG Tygiel Doliny Bugu

Misao vodilja pristupa LEADER leži u tome da su mještani najbolji stručnjaci za razvoj vlastitog lokaliteta. Diješe prostorni identitet i osjećaj pripadnosti području, što im daje poticaj da se ujedine i daju svoj doprinos zajednici. Ta veza čini najjači temelj za pristup odozdo prema gore. Pristup LEADER zastupa rad same zajednice, a ne nametanje zajednici.

SNAGA LOKALNE ZAJEDNICE

UPOZNAVANJE I POVEZIVANJE

SNAGA KOLEKTIVNIH PROCESA

IZGRADNJA BUDUĆNOSTI ODOZDO PREMA GORE

PIŠE JULIËTTE HUIS IZ 'T VELD – VAN DE RIET

Juliëtte je neovisna savjetnica i „povezivačica“ u ruralnom razvoju. S pristupom LEADER radi više od deset godina, prvo kao članica LAG-a, a od 2015. kao voditeljica LEADER LAG-a Noordoost Twente u Nizozemskoj. Juliëtte je specijalizirana za sudjelovanje i osnaživanje lokalnih zajednica. Ona snažno vjeruje u moć lokalnog stanovništva da razvija vlastito područje.

UVOD

Lokalni razvoj počiva na povezanosti. Projekt se razvija iz neke točke energije - od pojedinaca koji imaju ideje i entuzijazam da ih podijele s drugima. Potrebni su vam ljudi. Pronaći ćete ih svuda oko vas - okupljajući se u (sportskoj) udruzi, u prostorijama kluba ili u društvenom centru, obrađujući zemlju ili šetajući gradom. Budućnost lokalnog razvoja leži u rukama zajednice. Oni - vi - to možete učiniti zajedno. Sve su ruke višestruko jače kada su povezane u mrežu. Vaša inicijativa može podržati druge i tada ste osnaženi i možete razviti vlastitu zajednicu.

Vodi vas strast prema onome što je vaše i jedinstveno.

To je suština pristupa odozdo prema gore u pristupu LEADER: razvijate područje kroz lokalno znanje i trud. To radite zajedno sa zajednicom, ne samo da ojačate i inspirirate svoje neposredno okruženje, već i da doprinosite stabilnom i povezanom životnom okruženju.

Što zapravo podrazumijeva LEADER pristup odozdo prema gore i zašto je tako poseban?

SNAGA LOKALNE ZAJEDNICE

Misao vodilja pristupa LEADER leži u tome da su mještani najbolji stručnjaci za razvoj vlastitog područja. Diješe zajednički identitet i osjećaj pripadnosti određenom mjestu.

Lokalno područje im je u srcima, bilo da su njihovi preci obrađivali tu zemlju ili su se relativno nedavno doselili. Mnogi su vidjeli kako se krajolik ili selo mijenjaju tijekom godina i razumiju jedinstvene potrebe svoje zajednice. Ovaj identitet povezan s mjestom stvara veze koje proces odozgo prema dolje teško može postići. Također pruža zajednički cilj: zajednički rad na poboljšanju područja. Stoga, identitet povezan s mjestom čini najjači temelj za pristup odozdo prema gore.

Pretpostavimo da osnažujemo ljude i pomažemo im u razvoju njihovog područja. Tada ćemo raditi odozdo prema gore i iskoristavat ćemo puni potencijal lokalnog područja. Da bi se to omogućilo, važno je uspostaviti uvjete koji su definirani zajedno sa stanovnicima, ne samo jednostavnim sudjelovanjem, već informiranjem i savjetovanjem s njima. Pristup odozdo prema gore odnosi se na kolektivni razvoj i odlučivanje.

Osim stanovnika, važno je uključiti i lokalne dionike poput poduzeća, obrazovnih ustanova, lokalnih mreža, kao i lokalnu upravu.

© LAG Höga Kusten

LAG HÖGA KUSTEN (ŠVEDSKA)

"Landsbyggare" je projekt švedskog LAG-a Höga Kusten čiji je cilj stvoriti pozitivan pogled na poduzetništvo na Visokoj obali Švedske te opovrgnuti postojeće negativne percepcije života i rada na

selu. Prema riječima voditeljice projekta, Eve Jilkén, „kroz „Landsbyggare“ ljudi mogu biti dijelom aktivne fizičke i digitalne zajednice s drugim poduzećima na selu“.

Projekt je uključivao dane razvoja vještina, nadahnjujuće kampanje na društvenim mrežama i aktivnosti podizanja svijesti široj javnosti. Organizirali su seminare koji su kroz pristup LEADER stvorili mogućnosti za dugoročno partnerstvo, izgradnju zajednice i inovacije. Kampanja na društvenim mrežama

#Landsbyggare, koja pozitivno prikazuje Visoku obalu Švedske, dosegla je široku ciljnu skupinu koja bi se potencijalno željela preseliti u to područje.

Prema Evi Jilkén, „već 15 drugih regija želi provesti istu „Landsbyggare“ strategiju odozdo prema gore unutar svojih LEADER zajednica.

Zajedno s ovim regijama, razmišljamo o nacionalnom pokretu koji bi pružio mogućnosti koje ruralni kraj nudi svim ljudima u Švedskoj.“

<http://leaderhogakusten.se/vart-lag/>

To se može postići uz pomoć lokalne akcijske grupe (LAG), kao što pokazuje primjer švedskog LEADER područja Höga Kusten (vidjeti tekstni okvir na stranici 5). Voditeljica LAG-a Jenny Edvinsson objašnjava: „Naš LAG djeluje u trostrukom partnerstvu

s javnim, neprofitnim i privatnim sektorom. Ovaj je trokut za nas u Švedskoj ključan. Lokalne neprofitne organizacije igraju nevjerojatno važnu ulogu u ruralnom razvoju. Švedska udruženja vode lokalne trgovine, benzinske postaje, sportske klubove,

olakšavaju pokretanje socijalnih poduzeća, promoviraju turizam i organiziraju događanja, pri čemu takav model nije osobito čest u Europi. Projekt „Landsbyggare“ pokazuje stvarnu snagu lokalnih ljudi“.

UPOZNAVANJE I POVEZIVANJE

Snaga LEADER pristupa odozdo prema gore leži u izravnom kontaktu s lokalnim partnerima koji međusobno komuniciraju i izražavaju različite potrebe i interese unutar područja. Uspjeh LAG-a ovisi o njegovoj sposobnosti da uključi ljude iz svih skupina u lokalnoj zajednici, da pruži glas ženama, mladima, starijima, osobama s invaliditetom, Romima i migrantima. LAG-ovi mogu povezati i uključiti one koji su se ranije mogli smatrati strancima, uključujući i u pogledu donošenja lokalnih odluka.

Dijeljenje i komunikacija različitih perspektiva i interesa stvara širu sliku. Otvorena komunikacija važan je dio lokalnog razvoja i osnova za dugoročan i stabilan razvoj regije.

Jedan od najvažnijih uvjeta za uspješan pristup odozdo prema gore jest da se lokalni partneri međusobno osobno povežu. Sastanci licem u lice pružaju mogućnost pojedincima, vladi, poduzećima i organizacijama s različitim pozadinama, vještinama i interesima da se upoznaju i povežu. To stvara snažnu osnovu za inovativne inicijative i veze.

Da bi se uspostavila zaista otvorena komunikacija između tijela, organizacija i uključenih pojedinaca te potaknuo osjećaj vlasništva, ključna je transparentnost. To se odnosi i na postupak donošenja odluka i definiranje zadataka te odgovornosti. Aktivno uključivanje lokalnih dionika u projekt može prevladati početni nedostatak povjerenja među ljudima, posebno u

slučaju inovativnih projekata, i pokazati da se stavovi ljudi zaista uzimaju u obzir.

Slovački LAG Malohont započeo je s označavanjem lokalnih proizvoda svoje regije sa samo 12 uključenih lokalnih proizvođača, ali se broj stalno povećavao te dosegao 37 (vidjeti tekstni okvir na ovoj stranici). Prema riječima voditeljice LAG-a Miroslave Vargove, „činjenica da su regionalni proizvođači aktivno bili uključeni u razvoj oznake i certificiranje proizvoda uvjerila je druge proizvođače lakše i brže od bilo koje službene prezentacije.“

© LAG Malohont

LAG MALOHONT (SLOVAČKA)

LAG je u 2015. uspostavio shemu za brendiranje regionalnih proizvoda. Lokalni proizvođači mogu se prijaviti za oznaku za proizvode koji ispunjavaju posebne kriterije, uključujući lokalnu proizvodnju, uporabu lokalnih resursa i tradicionalnih tehnika. Oznaku dodjeljuje certifikacijsko povjerenstvo koje uključuje lokalne proizvođače, predstavnike lokalnih poduzeća i članove LAG-a.

Zahvaljujući uključenosti proizvođača od samih početaka, projekt je brzo stekao povjerenje stanovništva. U sustavu označavanja u početku je sudjelovalo 12 lokalnih proizvođača, a sada uključuje prehrambene i zanatske proizvode 37 lokalnih uzgajivača i proizvođača. Uskoro će se proširiti i na smještaj, usluge i događanja u regiji. Ovoj inicijativi sada su se pridružila i četiri susjedna LAG-a.

Sredstva pristupa LEADER koja se koriste za projekt dodijeljena su iz programskog razdoblja 2007.-2013. i pokrivala su početnu uspostavu projekta. LAG Malohont je tada osmislio način da sustav označavanja postane financijski samoodrživiji doprinosima lokalnih proizvođača, općina na teritoriju LAG-a i malim projektima iz samoupravne regije. Inicijativa je uvelike poboljšala gospodarstvo regije Malohont i nada se stabilnijoj regionalnoj ili nacionalnoj potpori.

<http://www.malohont.sk/aktuality.php>

SNAGA KOLEKTIVNIH PROCESA

Dobar pristup odozdo prema gore trebao bi dati lokalnom stanovništvu moć da donesu većinu odluka. Odgovornost potiče aktivno sudjelovanje. Pristup odozdo prema gore odličan je alat za olakšavanje kolektivnih procesa, ali drugi uvjeti za lokalni razvoj u sklopu pristupa LEADER uključuju lokalnu razvojnu strategiju (LRS) i snažnu mrežu lokalnih dionika.

Mireille Groot Koerkamp, voditeljica LAG-a Salland u Nizozemskoj (vidjeti tekstni okvir na ovoj stranici), sjeća se kako je „temelj za lokalnu razvojnu strategiju u Sallandu izrađen 2012. godine za razdoblje 2014.-2020. Od samog početka Salland je radio na uključivanju svih dionika: stanovnika, poduzeća, organizacija i vlade. LAG je imao za cilj djelovati ne samo kao savjetodavni odbor za to područje, već i uspostaviti regionalni proces i ojačati mrežu lokalnih partnera.“

Kombiniranje LRS-a LAG-a s postojećim resursima pruža čvrste temelje i vjetar u leđa za početak projekta, posebno ako već postoji snažna mreža lokalnih dionika. Moje vlastito iskustvo s LAG-om Northeast Twente u Nizozemskoj (vidjeti tekstni okvir na stranici 8) također me naučilo da prepuštanje odgovornosti za donošenje odluka u potpunosti u ruke lokalnog stanovništva omogućava LAG-u da brzo odgovori na lokalne izazove i olakšava provedbu popratnih projekata.

© LAG Salland

LAG SALLAND (NIZOZEMSKA)

Kako objašnjava voditeljica LAG-a Mireille Groot Koerkamp, „poboljšanje našeg ruralnog područja zahtijeva inovacije, ali često smo sami krivi za primjenu starih rješenja na nove izazove. Imamo ustaljene obrasce razmišljanja. Kada slušamo tražimo prepoznavanje i potvrdu već postojećih načina.“ Kako bi to spriječio, LAG Salland oblikovao je svoju lokalnu razvojnu strategiju (LRS) koristeći „Teoriju U“.

Ova metoda temelji se na odbacivanju već poznatog kako bi se stvorili uvjeti za razvoj novih ideja za lokalni razvoj. Smatra se da pomaže političkim liderima, državnim službenicima i rukovoditeljima razviti nove i učinkovite obrasce ponašanja, više uzimajući u obzir stajališta dionika.

LAG je organizirao 50 pojedinačnih razgovora, dvije radne konferencije i devet „Salland kafića“, u kojima je ukupno sudjelovalo više od 500 sudionika. Rezultati tih aktivnosti uključeni su u LRS, ali su i potaknuli područni proces nazvan „Snaga Sallanda“. Naposljetku je oko 400 pojedinaca pridonijelo stvaranju LRS-a.

<https://www.dekrachtvansalland.nl>

LEADER NORTHEAST TWENTE (NIZOZEMSKA)

Članstvo ovog LAG-a sastoji se isključivo od lokalnih stanovnika te su oni jedini koji donose odluke. Lokalna vlast uključena je u rad LAG-a, ali nije njegov član.

LAG Northeast Twente osnivač je fonda Twentse Noaberschap Fonds, nove regionalne zaklade koja financira male društvene inicijative građana. Fond je stvorio LAG u suradnji sa susjednim LAG-om Southeast Twente, privatnim sektorom i pokrajinom, a njime upravljaju lokalni volonteri. Ona povezuje mrežu znanja dva LAG-a i njihov LEADER pristup financiranjem iz pokrajinskog programa zvanog 4D.

<http://www.leadernoordosttwente.nl>

IZGRADNJA BUDUĆNOSTI ODOZDO PREMA GORE

Društvo se mijenja i LEADER se razvija zajedno s njim. Izazovi razvoja povezanog s lokalnim područjem se mijenjaju. Osim poznatih izazova u društvenom i gospodarskom razvoju, pojavljuju se i novi izazovi koji se odnose na kružno gospodarstvo, biološku raznolikost, klimatske promjene i socijalnu uključenost državljana trećih zemalja. Svaki od ovih elemenata idealan je za pristup koji prihvaćaju lokalne zajednice, a omogućuju lokalne akcijske grupe.

U Europi ne postoji gotovi nacrt za lokalni razvoj. Svako područje ima svoje mogućnosti razvoja. S integriranim LEADER/CLLD pristupom, metoda može preuzeti vodstvo i suočiti se sa specifičnim izazovima područja kroz ljude koji zajedno pridonose kolektivnom djelovanju. To je snaga pristupa LEADER.

Sve započinje filozofijom, odnosno vizijom razvoja područja. Jezgra integriranog razvoja područja je u pojedincima koji preuzimaju inicijativu

i ostvaruju rezultate. Ovaj proces mogu podržati lokalne akcijske grupe i LEADER koordinatori (voditelji LAG-ova), pojedinci koji potiču, olakšavaju i podržavaju takve lokalne procese i djelovanje odozdo prema gore.

2. Pristup prilagođen području

© Lesvos Local Development Company ETAL S.A.

LEADER je filozofija, način života, više od običnog programa. Postoje brojni izvori europskog financiranja za lokalne projekte. Ono što LEADER čini jednim od najcjenjenijih pristupa ruralnom razvoju jest njegovo naglašavanje lokaliteta. To, zajedno s međusobnom interakcijom njegovih šest metodoloških značajki, razlikuje LEADER od ostalih nacionalnih ili regionalnih instrumenata za ruralni razvoj.

UZ MAŠTU MOŽETE SVE

SNAGA 'TOPOSA' (MJESTA)

RURALNO I URBANO

IZAZOV KAO SVAKODNEVNA AKTIVNOST

PIŠE ANASTASIOS (TASOS) M. PERIMENIS

Tasos je direktor privatnog poduzeća Lesvos Local Development Company S.A - ETAL S.A. koje su 1992. godine osnovale općine, Poljoprivredna udruga i Gospodarska komora otoka Lezbos, Grčka. Posljednjih 20 godina Tasos je bio odgovoran za planiranje i provedbu lokalne razvojne strategije. Piše članke i studije, rukovodi projektima na terenu i aktivno je uključen u europsko LEADER umrežavanje.

UVOD

Kao osoba koja radi s LEADER pristupom već dva desetljeća, zaključio sam da je najvažniji čimbenik u provedbi bilo kojeg razvojnog programa kohezija i suradnja svih lokalnih dionika. Suradnja često započinje maštom.

Benedikt Anderson piše da „zajednice treba razlikovati ne po njihovoj lažnosti/vjerodostojnosti, već prema stilu u kojem su zamišljene.“⁽¹⁾ Ovdje se „zamišljeno“ ne odnosi na „imaginarno“, već na osjećaj pripadnosti koji je formiran

i preformuliran na sveobuhvatnoj razini u društvu; kao dinamična, stalna obnova socijalne kohezije. Ovo je u isto vrijeme i glavno načelo i izazov pristupa LEADER.

Mašta se, u filozofiji pristupa LEADER, ne sastoji u izmišljanju stvari, nego u osmišljavanju nečega što ne možemo vidjeti, ali što ipak postoji, nečega što povezuje ljude i pokreće ih prema zajedničkom cilju u njihovim lokalnim zajednicama.

IMAGINATION WILL TAKE YOU EVERYWHERE

Einstein je rekao da je mašta važnija od znanja jer nam omogućuje da pobjegnemo od predvidljivog. „Logika vas može odvesti od točke A do točke B“, napisao je, „mašta će vas odvesti svuda“. Da bi funkcionirao, sustav mora biti u stanju apsorbirati

neizbježnu napetost između vizija različitih grupa. Zajednice se moraju osmisliti i ponovno osmisliti u pogledu zajedničkog - zamišljenog - cilja. LEADER to može najučinkovitije provesti stvaranjem, ali ne i nametanjem kohezije, nadahnjujući

maštu i ne izazivajući sukob. Ljudi se identificiraju s LEADER projektima jer su posebno dizajnirani i razvijeni u vlastitom području i pružaju odgovore prilagođene lokalnim potrebama. LEADER pruža organski okvir u kojem se ljudi vide kao dionici u projektima,

© LAG Parc Naturel Haute-Sûre Forêt d'Anlier

LAG PARC NATUREL HAUTE-SÛRE FORÊT D'ANLIER (BELGIJA)

Vododijelnica parka prirode Haute-Sûre Forêt d'Anlier je 2003. godine prepoznata je kao močvarno područje od međunarodne važnosti prema Ramsarskoj konvenciji. Nakon što je 2007. izrađen plan upravljanja parkom prirode, LAG je istupio i istaknuo specifično područje u blizini parka, na temelju definiranog krajolika, kulturne baštine te društvenog i gospodarskog konteksta.

LAG je surađivao s lokalnim poljoprivrednicima na izgradnji mostova i ograda kako bi zaštitili park i njegove vodotokove. Aktivnosti podizanja svijesti pobudile su kolektivnu maštu ljudi i mobilizirale više od 40.000 ljudi.

LAG je također razvio inovativni projekt „socijalne poljoprivrede“ u kojem su poljoprivrednici i lokalni stanovnici surađivali u proizvodnji lokalne robe u kratkim lancima opskrbe. Međutim, kada su poljoprivrednici i članovi zajednica koji su izvan „prihvatljivog područja“ pokazali interes za sudjelovanje, LAG ih je morao odbiti.

LAG je nastavio razvijati svoje aktivnosti i trenutno djeluje u pogledu četiri aspekta: obrazovanja, okoliša, krajolika i baštine te poljoprivrede i turizma.

<http://www.parcnaturel.be>

(1) B. Anderson (1991) *Zamišljene zajednice: Razmišljanje o podrijetlu i širenju nacionalizma*, Verso, London and New York.

a ne „samo provoditelje“ nekih nejasnih europskih projekata koji su im nametnuti. Kada postoji ravnoteža između javne i privatne uprave i kada lokalni lideri usredotoče svoje resurse u specifičnu lokalnu strategiju prilagođenu području, projekti mogu imati veći utjecaj i biti održiviji.

Donatien Liesse, voditelj LAG-a Parc Naturel Haute-Sûre Forêt d'Anlier

(vidjeti tekstni okvir na stranici 10), napominje da „LEADER vrlo dobro funkcionira u područjima s kohezivnim teritorijalnim karakteristikama, poput parka prirode, ali LEADER ne bi trebao biti ograničen financijskim pitanjima ili lokalnom politikom. LAG-ovi bi trebali moći koristiti lokalne resurse i uživati u neprekidnim aktivnostima kako bi osigurali i maksimizirali svoj utjecaj.“

Nažalost, pristup prilagođen području ima svoje mane. Zajednicu definira mnoštvo čimbenika koje je teško jednoznačno ograničiti. Oni koji se nalaze na granicama područja mogu se osjećati povezanim s jednom ili obje zajednice (onom „iznutra“ i onom „izvana“) pa će zbog toga biti ili se osjećati kao da su izostavljeni iz potencijalnih koristi.

SNAGA 'TOPOSA' (MJESTA)

In a Europe blessed with boundless natural and cultural diversity, LAGs have learned to define their local areas – and plan their Local Development Strategies (LDS) – examining carefully common traditions, historical and community ties, local identity, sense of belonging, common needs and expectations, and vision for a better future. These are all the characteristics that should primarily define a LEADER area – and they all relate to its geographical, economic, social and natural characteristics rather than its administrative borders. It is nearly an anthropological approach.

How deprived is a rural area with sparse population compared to a more densely populated area? How reliant is an area on specific economic activities, such as agriculture, forestry or fisheries? How strongly are these economic activities connected with the social fabric of 'the place'? What are the natural and cultural characteristics that define people's lives and create a common identity? In other words, to what extent do communities 'imagine' themselves as such? The answer points to LEADER as a way to stir the imagination of the community.

© Lesvos Local Development Company ETAL S.A.

LAG/FLAG LESVOS LOCAL DEVELOPMENT COMPANY ETAL S.A. (GRČKA)

Lesvos Local Development Company ETAL S.A., poduzeće osnovano 1992. godine, djeluje i kao FLAG (lokalna akcijska grupa u ribarstvu). Lokalna razvojna strategija (LRS) usmjerena je na održivo korištenje prirodnih i kulturnih resursa otoka. Njegov je cilj učiniti Lezbos boljim mjestom za život svojih ruralnih zajednica.

Projekt s potpisom LAG/FLAG-a u posljednjih 15 godina bio je razvoj mreže staza u prirodi i kulturi Lezbosa. Danas se mreža sastoji od 38 dobro označenih staza koje su izgrađene korak po korak

diljem otoka, temelje se na povijesnim ruralnim stazama koje povezuju sela i lokalne zajednice, oživljavajući udaljena sela i tradicionalne veze među njima.

Lokalne vlasti su LRS označile kao prioritet. Lokalna poduzeća učinila su svoje aktivnosti raznovrsnijima kako bi se povezala s mrežom staza. One su postale jedna od glavnih atrakcija Lezbosa i u središtu su međunarodnih sportskih događaja i aktivnosti na otvorenom, poput promatranja ptica. Projekt je pomogao u raznolikosti turizma na otoku i pomaku s uobičajenog turizma na alternativni turizam temeljen na iskustvu, čineći udaljene lokalne zajednice vidljivijima.

Kada je nedavna izbjeglička kriza vrlo naglo i negativno utjecala na turističke izgled Lezbosa, uz 65 %-tni pad dolazaka turoperatora od 2015. do 2016., projekt staza pružio je konkretan odgovor. Sportska događanja organizirana oko staza privukla su specifične skupine turista, a istovremeno su uključivala i ekipe sportaša izbjeglica koji su počeli sudjelovati u trčanju mrežom staza, pomažući im da sudjeluju u društvenom životu otoka.

<https://www.etal-sa.gr/el/>

Lezbos (Grčka) je otok na rubu Europe. LRS usredotočena na mrežu staza pomogla je u poboljšanju statusa, vidljivosti i gospodarskog statusa udaljenog ruralnog područja otoka i gotovo je ponovno uspostavila imidž otoka kao turističke destinacije (vidjeti tekstni okvir na stranici 11).

Projekt staza na Lezbosu primjer je kako LEADER osnažuje područje kako bi se iskoristio njegov prirodni potencijal, pružila podrška i omogućila raznovrsnost gospodarstva te dao

odgovor na socijalne i financijske krize. To u praksi pokazuje što aktivni savez lokalnih dionika može postići. Kada je veliki broj migranata prešao Egejsko more i stigao na obalu Lezbosa tražeći utočište, to je ukazalo na potencijalnu ogromnu napetost u zajednici. Filozofija pristupa LEADER nije riješila veliki problem, već ga je učinila prihvatljivijim. Lezbos je postao otok solidarnosti. LEADER je način da zamislite bolju zajednicu, koja nije izgrađena na strahu, već na hrabrosti, mašti i nenadmašnoj odlučnosti.

Fani Galinou, mala hotelska poduzetnica u selu Eressos u Lezbosu, primjećuje: „Kroz LEADER smo uspjeli ponuditi alternativne rute posjetiteljima našeg sela koje smo i mi kao stanovnici ponovno otkrili. Mreža staza dio je svih naših društvenih događanja i daje vrijednost našim proizvodima, a mi smo sretni što vidimo povezanost s obližnjom Okamenjenom šumom na stazi Sigri. Trebali smo biti dio toga, a sada nam treba još više staza na našem području jer one pokazuju tko smo.”

© LAG Parc Naturel Haute-Sûre Forêt d'Anlier

RURALNO I URBANO

Pristup prilagođen području isprepleten je s ostalih šest značajki pristupa LEADER, ali je presudan jer jednom kada je neko područje pravilno definirano, put provedbe postaje lakši.

LAG-ovi moraju vrlo dobro poznavati svoje područje kako bi stvorili zajedničku viziju s kojom će se identificirati lokalni dionici. Dionici će biti motivirani i predani. Partnerstva će se oblikovati snažnim vezama. Dionici

će početi graditi povjerenje, što je najvažniji sastojak uspjeha u procesu. Lokalna vizija prije svega mora osvojiti ljude.

Koje su vaše potrebe? Što vas povezuje s drugima? Kako se pomoću novih alata možete prilagoditi globalnoj promjeni koja utječe na vas? Koliko inovativni možete biti? Jeste li skloni riziku ili od njega bježite? Koliko ste otporni na izazove poput klimatskih promjena ili iseljavanja?

LEADER može postaviti stvarne dionike s određenog područje na čelo rasprava u lokalnim zajednicama postavljanjem ovih pitanja.

Prilagodljivost strategija LAG-a omogućava redovito preispitivanje i ponovno definiranje „područja utjecaja“, temeljeno na teritorijalnim, ali i populacijskim kriterijima, uzimajući u obzir čak i urbane aspekte lokalnog razvoja. LAG Desarrollo Rural Mariñas-Betanzos

u Španjolskoj (vidjeti tekstni okvir na ovoj stranici) razvio je LRS koja integrira ruralna i urbana područja kako bi im pomogla da se suoče s novim izazovima koji proizlaze iz klimatskih promjena. Za rukovoditelja LAG-a Jorgea Blanca Ballóna, „Najbolji način da se daju održivi odgovori na takva nova pitanja je uspostaviti LRS sa sjedištem u prostoru koji osnažuje mala ruralna područja u vezi s urbanim područjima.”

© Asociación de Desarrollo Rural Mariñas-Betanzos

ASOCIACION DE DESARROLLO RURAL MARIÑAS-BETANZOS (ŠPANJOLSKA)

Španjolska udruga Asociación de Desarrollo Rural Mariñas-Betanzos djeluje kao LAG ruralnih zajednica u blizini grada La Coruñe u Galiciji, u Španjolskoj. Njen „Plan za hranu“ snažan je strateški pristup promicanju kratkog lanca opskrbe za lokalnu hranu, poboljšanje biološke raznolikosti i održivosti na poljoprivrednim gospodarstvima. Plan je povezan s područjem rezervata biosfere (Mariñas Coruñesas e Terras do Mandeo) te uključuje mlade i poljoprivrednike. Pristup održivom Planu za hranu, započet u prethodnom europskom programskom razdoblju (2007.-2013.), izgrađen je postupno i doveo je do snažnih gospodarskih i društvenih koristi te dobiti za okoliš. To uključuje osnivanje novih organskih poljoprivrednih gospodarstava, novih kanala distribucije i aktivnosti podizanja svijesti u školama.

S obzirom na blizinu grada La Coruñe, LAG je radio na komplementarnosti između većih i jačih zajednica koje su bliže gradu i manjih, udaljenijih ruralnih zajednica. Kroz LAG-ovu lokalnu razvojnu strategiju prilagođenog područja, komparativne prednosti različitih zajednica (npr. živopisna turistička infrastruktura, jaka lokalna proizvodnja hrane, zanimljiva prirodna područja) međusobno se nadopunjuju. Manje ruralne zajednice su osnažene i postaju vidljivije.

Činjenica da je nekoliko općina na području LAG-a dio istog hidrografskog bazena pojačava posvećenost projektu koji je usmjeren prema naprijed i razumijevanje njegovih utjecaja na okoliš.

<http://marinasbetanzos.gal>

IZAZOV KAO SVAKODNEVNA AKTIVNOST

Već 29 godina LEADER je u našim životima, bilo ruralnim, otočnim, planinskim ili čak urbanim. I dalje je živopisan kao u ranim danima kada su velike nade i visoka očekivanja bili misli vodilje. LEADER je danas zreliji i naučio je iz prošlosti. Utro je put učinkovitim politikama i praksama. Razvio je vjerodostojnost. Svi koji su uključeni trebali bi biti ponosni što su stručni i osobni rad povezali s njihovim lokalitetom.

Sljedećih će nekoliko godina biti barem jednako zanimljivo kao i protekle, s novim izazovima i prijetnjama, ali i novim mogućnostima. LEADER će i dalje pomagati u integraciji i socijalnoj koheziji, smanjujući izolaciju i marginalizaciju ruralnih područja. Gradeći na temeljima svojih snažnih lokalnih zajednica, LAG-ovi se mogu okrenuti prema van i suočiti se s ključnim izazovima našeg vremena, unutar i izvan svojih teritorijalnih granica. LEADER filozofija će se

prilagoditi našem svijetu koji se brzo mijenja, jer je njena suština promjena.

LEADER ima potencijal vratiti nam naš bogat unutarnji svijet, svijet naše zajednice. I zato što je ono što je sada ostvareno nekada bila tek zamisao, kolektivna mašta nas kao LAG-ova bit će polazišna točka na koju će se nastavljati svaki djelić slagalice koju nazivamo zajednicom.

© GAL Culturalité en Hesbaye brabançonne asbl

3. Lokalna partnerstva

Kada je prvi put uvedena horizontalna struktura upravljanja u sklopu pristupa LEADER – LAG - to je bio jedinstven pristup provođenju ruralne politike i mnogi su ga smatrali konceptom „ometanja lokalne uprave“. LEADER je raskrstio s tradicijom upravljanja odozgo prema dolje i, umjesto toga, prihvatio pristup lokalnom partnerstvu i mandat upravljanja odozdo prema gore kako bi osnažio ljude u ruralnim područjima za ispunjavanje njihovih lokalnih potreba.

LOKALNA PARTNERSTVA S DODANOM VRIJEDNOŠĆU

PARTNERSTVA BEZ GRANICA

DRAGOCJENA NAČELA I BRIGE ZA BUDUĆNOST

PIŠE GABRIEL O'CONNELL

Gabriel je glavni direktor poduzeća Monaghan Integrated Development (Irska) već 17 godina. Ima značajno iskustvo u području ruralnog razvoja i razvoja zajednice primjenom pristupa LEADER, uključujući iskustvo kao bivši izvršni član Irske mreže lokalnog razvoja (ILDN) i aktivni član njezine Skupine za stratešku politiku ruralnog razvoja. Gabriel vjeruje da pristup odozdo prema gore ima značajan potencijal za učinkovito osmišljavanje i ostvarivanje rezultata u programu Pametnih sela.

UVOD

Kao jedan od sedam osnovnih operativnih načela rada pristupa LEADER, pristup lokalnom partnerstvu je temeljan i usko povezan s načelom odozdo prema gore jer uključuje lokalno znanje, strast i stručnost iz široke baze lokalnih dionika. Načelno, lokalne akcijske grupe (LAG-ovi) transformiraju ljude koji su prethodno bili pasivni „korisnici“ politike u aktivne partnere i pokretače razvoja njihovog područja. Međutim, mnogo stvari utječe na djelovanje lokalnog partnerstva, a naposljetku i autonomiju koja je pružena lokalnim dionicima u izradi i isporuci njihove lokalne razvojne strategije (LRS), kao njihov mandat i struktura lokalne uprave koju primjenjuje njihova država članica.

Lokalno partnerstvo - LAG u kontekstu pristupa LEADER - opisano je kao „okosnica metode lokalnog razvoja pod vodstvom zajednice“ i u okviru LRS-a zadužen je za svoje područje. Od ranih dana pristupa LEADER projekti se financiraju na temelju lokalnog partnerstva koje se pridržava kriterija, ciljeva i prioriteta utvrđenih LRS-om. Partnerstvo LAG-a također ima ključnu ulogu u

mobiliziranju nositelja projekata, pokretanju strateških projekata koje predvodi LAG i mogućnosti suradnje. To je partnerstvo za donošenje odluka, pri čemu nijedan sektor, bio on javni, privatni ili neprofitni, nema većinu glasova.

LEADER ima koristi od sposobnosti LAG-ova da okupe koalicije dionika u partnerstvo koje objedinjuje resurse i stručnost te koje stvara sinergije i omogućuje inovacije koje nisu moguće kada agencije ili organizacije rade odvojeno. Ova horizontalna struktura i način suradničkog upravljanja podrazumijeva da se načela partnerstva odnose na razine odbora i pododbora. To također podrazumijeva da LAG-ovi surađuju odozdo prema gore i s tradicionalnim agencijama koje djeluju prema načelu odozgo prema dolje na svim razinama upravljanja - i službeno i neslužbeno.

Učinkovit partnerski rad zahtijeva ravnopravnu upravljačku strukturu (koja nije vertikalna) te da agencije i zajednice međusobno djeluju u duhu suradnje utemeljenom na ravnopravnosti.

LOKALNA PARTNERSTVA S DODANOM VRIJEDNOŠĆU

Lokalna partnerstva koriste se kolektivnim znanjem zajednica za analizupotreba područja i zajedničku suradnju na pronalasku najprikladnijih rješenja. Stoga je kolektivno znanje i razumijevanje partnerstva veće od zbroja njegovih pojedinih dijelova.

LEADER partnerstva povećavaju kapacitet onih koji su uključeni razmjenom znanja i izgradnjom radnih odnosa koji se inače ne bi dogodili. Rezultat učinkovitih partnerstava su lokalni projekti osmišljeni za ispunjavanje lokalnih potreba koji uživaju široku podršku zajednice te stvaraju snažan osjećaj lokalnog ponosa i vlasništva.

Za Marie Langhendries, upraviteljicu LAG-a Culturalité en Hesbaye Brabançonne (Belgija – vidjeti tekstni okvir na ovoj stranici), „LEADER okuplja partnere iz javnog sektora (općine, pokrajine) i privatnog (udruge, poduzeća, poljoprivrednici, građani)

© GAL Culturalité en Hesbaye brabançonne asbl

LAG CULTURALITÉ EN HESBAYE BRABANÇONNE (BELGIJA)

Jedan od najnovijih projekata LAG-a naziva se „Mille-feuilles“ („1000 listova“). Njegov je dvostruki cilj aktivno zaštititi i poboljšati biološku raznolikost te potaknuti dijalog između poljoprivrednika, građana, udruga i općina o temama biološke raznolikosti i zaštite okoliša.

LAG razgovara sa zainteresiranim poljoprivrednicima o najboljim mjestima za sadnju grmlja i živica na njihovoj zemlji. Organizira i financira sadnju putem skupina volontera (građana i udruga). Poljoprivrednici se obvezuju, uz pomoć volontera, zaštititi i održavati grmlje. LAG svake godine organizira večeru kako bi okupio zajednicu „Mille-feuilles“ i ojačao veze među sudionicima.

<https://culturalite.be/?MillefeuilleS>

sektora kako bi se upoznali i podijelili svoja stajališta i svoje vizije za to područje. Ova dinamika omogućava dijeljenje energije i resursa. Pokazalo se da kolektivne odluke stvaraju snažniju podršku zajednice i jaču suradnju na projektima.“

Već od najranijih faza razvoja LRS-a, pristup LEADER pružio je okvir za poticanje ljudi na rad na zajedničkim ciljevima, čak i tamo gdje bi se u početku stavovi mogli razlikovati. Osoblje LAG-a često prolazi određenu obuku kako bi olakšalo i vodilo ovaj kolektivni proces. Neki LAG-ovi pružaju ovu mogućnost obuke i članovima LAG-a, uključujući lokalne privatne i javne dionike (građane, poduzeća). Njemački LAG LEADER - Regionalmanagement Göttinger Land osposobljava „seoske moderatore“ i pokazuje im metode i alate za podršku seoskim procesima i projektima (vidjeti tekstni okvir na ovoj stranici).

LAG-ovi mogu postati „čvorište“ na svojim područjima za sve koji su zainteresirani za predlaganje projekata za podršku integriranom lokalnom razvoju. U nekim se državama članicama to odnosi ne samo na pomoć u pristupu EPFRR podršci iz pristupa LEADER, već i na druge regionalne ili nacionalne fondove⁽¹⁾. Na primjer, LAG Culturalité

© LAG LEADER-Regionalmanagement Göttinger Land

LAG LEADER-REGIONALMANAGEMENT GÖTTINGER LAND (NJEMAČKA)

Ovaj LAG svojim članovima pruža mogućnost sudjelovanja u radionicama i seminarima o participativnim radnim metodama koje nudi njemačka Nacionalna ruralna mreža. Osim toga, LAG je razvio stručno osposobljavanje pod nazivom „Dorfmoderation“ („Seoski moderator“). Lokalno stanovništvo obučeno je za metode i alate za podršku procesima i projektima za razvoj sela.

LAG je postao referentno mjesto za ljude u tom području i smatra se jedinstvenim mjestom za dobivanje svih informacija o mogućnostima financiranja lokalnih projekata.

<http://www.goettingerland.de/lplus/index.php>

en Hesbaya Brabantonne aktivno se želi pozicionirati kao čvorište za informacije na svom lokalnom području. Nudi savjete i podršku općinama, proizvođačima i

udrugama koje traže i prijavljuju se za financiranje projekata koji potiču lokalnu suradnju i partnerstva. Slično tome, i ostale LAG-ove predstavljene u ovom članku i u austrijskom LAG

MONAGHAN INTEGRATED DEVELOPMENT CLG (IRSKA)

Monaghan Integrated Development CLG (MID) je tijelo lokalnog razvoja koje provodi LEADER program u pograničnoj regiji i pokrajini Ulster. MID je gorljivi zagovornik partnerskog pristupa i model koristi već više od 25 godina.

Korištenjem partnerskog pristupa, MID koristi motivaciju i stručnost lokalnih zajednica, zakonodavnih agencija i socijalnih partnera za razvoj i pružanje niza programa podrške koji su dobro usklađeni s potrebama lokalne zajednice. To uključuje usluge na području socijalne uključenosti, lokalnog zapošljavanja, zdravlja i dobrobiti, volontiranja i tečajeva za pokretanje poduzeća. Jednom kada se susretnu s MID-ovim uslugama, ljudi mogu prijeći kroz usluge i imati koristi od koordinirane podrške, na primjer, primajući podršku za vještine dok traže posao, a zatim odgovarajuće osposobljavanje i smjernice kako bi na kraju pokrenuli vlastita mala lokalna poduzeća.

<https://mid.ie>

(1) Dio država članica omogućio je nekim LAG-ovima CLLD-a da provode lokalnu razvoju strategiju koristeći više od jednog ESI fonda prema CLLD odredbama članka 32. Uredbe EU-a br. 1303/2013.

Regionalmanagement regio³ (vidjeti tekstni okvir na stranici 22) smatra se jedinstvenim mjestima na kojima se može saznati sve o lokalnom razvoju u dotičnim zajednicama.

Prema vlastitom iskustvu s poduzećem Monaghan Integrated Development CLG u Irskoj (vidjeti tekstni okvir na stranici 16), programi poput pristupa LEADER djeluju kao pokretač lokalnog

razvojnog pristupa, pomažući LAG-ovima u ostvarivanju širokog paketa inicijativa u našim ruralnim zajednicama.

PARTNERSTVA BEZ GRANICA

Načelo lokalnog partnerstva jasno se povezuje s pristupom odozdo prema gore te pristupom koji je prilagođen području i može se proširiti preko upravnih ili geografskih granica. U 2015., dva LEADER područja na granicama rijeka Mosel i Sauer razvila su prvu zajedničku strategiju koja uključuje

dva susjedna LEADER područja smještena u dvije različite države članice, Njemačkoj i Luksemburgu (vidjeti tekstni okvir na ovoj stranici). Njihov zajednički rad aktivirao je prekogranična partnerstva, uključujući političke i poslovne interese te interese zajednice koji ljudima omogućuju pokretanje zajedničkih inicijativa. Za

Thomasa Walricha, voditelja LAG-a Miselerland (Luksemburg), unatoč izazovima takvog pothvata, „LEADER je važan instrument podrške koji je ulaganjem napora na terenu izgradio pouzdan okvir za djelovanje.”

© LAG Miselerland

LAG MISELERLAND (LUKSEMBURG)

Područje luksemburškog područja pristupa LEADER, Miselerland, i njemačkog područja pristupa LEADER, Moselfranken, leže s obje strane rijeka Mosel i Sauer. Zajednička granica duž rijeka otvorena je i njome prolaze ljudi, robe, usluge i ideje. Ljudi u dva područja dijele zajednički jezik i povijest te brojne kulturne elemente, kao i krajolik kojim dominira vinogradarstvo. Dnevne stope prekograničnih putovanja dosežu 65 %.

S obzirom na zajedništvo i povezanost dvaju područja, 2015. godine, dva LAG-a odlučila su razviti zajedničku strategiju za pozitivan razvoj čitave regije. Ovo je prva zajednička transnacionalna LEADER lokalna razvojna strategija (LRS).

Proces vodi upravljačka skupina koja uključuje šest članova iz svakog LAG-a. Uspostavljena su prekogranična partnerstva između lokalnih poduzeća i grupa u zajednici te kontakti između donositelja politika, kao i razvijeni zajednički projekti i radne skupine, na primjer o mobilnosti. Školske razmjene i ekskurzije omogućuju ljudima da se upoznaju sa svojim susjedima preko granice i jačaju socijalnu koheziju. LRS se temelji na viziji za Područje europskog susjedstva, koje postupno prelazi upravne i intelektualne granice.

<https://leader-miselerland-moselfranken.eu/en/miselerland/>

DRAGOCJENA NAČELA I BRIGE ZA BUDUĆNOST

Danas je LEADER pristup prepoznat kao uspješan primjer društvenih inovacija na lokalnoj i institucionalnoj razini upravljanja. LEADER/CLLD nije jedini primjer društvenih inovacija na razini upravljanja, ali je, po mom osobnom mišljenju, sjajan. Kao što podsjeća Robert Lukesch⁽²⁾, LEADER „svoje vrline pokazuje samo ako se sedam operativnih načela primijeni kao paket“, a ne po izboru.

Pristup LEADER/CLLD danas se primjenjuje u ostalim europskim strukturnim i investicijskim (ESI) fondovima i u nekim nacionalnim programima, ali načela autentičnog pristupa „odozdo prema gore“ i „lokalnog partnerstva“ ne primjenjuju se uvijek u potpunosti. Stoga moramo biti oprezni i ne uzimati zdravo za gotovo primjenu vrlo dragocjenih LEADER načela i njihove jedinstvene dodane vrijednosti ruralnom razvoju.

Posljednjih godina ključni politički dokumenti i stavovi o ruralnom razvoju prepoznali su važnost lokalnih partnerstava i/ili zasluga pristupa LEADER kao zasebnog razvojnog pristupa. Primjeri uključuju Cork 2.0 Deklaraciju o budućoj ruralnoj i poljoprivrednoj politici u Europskoj uniji iz 2016.⁽³⁾, OECD-ovu „Ruralnu politiku 3.0: Pristup ruralnom razvoju usredotočen na ljude“⁽⁴⁾ i Deklaraciju iz Tartua Europske udruge LEADER za ruralni razvoj (ELARD) iz 2016.⁽⁵⁾

Tema koja se ponavlja u ovim dokumentima je potreba koju ističu

u pogledu osnaženijih i odgovornijih lokalnih zajednica koje djeluju u omogućenom LEADER/ CLLD okviru, bez ikakvih prekomjernih birokratskih ograničenja odozgo prema dolje. Integrirane strategije i višesektorski pristupi trebaju se nadograditi na identitet i dinamiku ruralnih područja.

Neki stručnjaci za pristup LEADER izrazili su zabrinutost u pogledu osiguravanja vrijednosti načela LEADER partnerstva i učinaka promjena važećih Uredbi. Takve predložene promjene uključuju uklanjanje izričitog zahtjeva da LAG nema „nijednu interesnu skupinu koja bi predstavljala više od 49 % glasačkih prava“ i „najmanje 50 % glasova u odlukama o odabiru pripada partnerima koji nisu javna tijela“. Neki stručnjaci smatraju da bi izmjene ovih elemenata mogle pristup LEADER učiniti manje učinkovitim na razini LAG-a i spriječiti njegovu primjenu.

Moramo osigurati da načelo „partnerskog djelovanja“ i dalje bude kamen temeljac pristupa LEADER u novom pravnom okviru, tako da je on potpuno zastupljen u našim LEADER LAG-ovima i da se u potpunosti riješi pitanje izgradnje kapaciteta i osposobljavanja kako bi se to osiguralo. Nove odredbe Uredbe o zajedničkim odredbama za CLLD i LEADER i programiranje pristupa LEADER u državama članicama u novim strateškim planovima u okviru ZPP-a trebale bi nastaviti rješavati administrativne poteškoće koje su utvrđene u tekućem razdoblju. Od presudnog je značaja da i regulatorni prijedlozi za LEADER/CLLD, i njihovi načini primjene, i dalje štite važna načela i načine rada na lokalnom razvoju pod vodstvom zajednice.

© LAG LEADER-Regionalmanagement Göttinger Land

(2) Robert Lukesch, glavni rad za međunarodnu konferenciju ELARD-a LEADER Reloaded, Évora, Portugal, rujan 2018., str. 16 <https://leaderconference.minhaterra.pt/rwst/files/121-20181009XLEADERXRELOADEDXPAPERXROBERTXLUKESCH.PDF>

(3) https://ec.europa.eu/agriculture/sites/agriculture/files/events/2016/rural-development/cork-declaration-2-0_en.pdf

(4) OECD (2019.) Ruralno 3.0. Ruralna politika usredotočena na ljude, str. 18 (tablica 5), <https://www.oecd.org/rural/rural-development-conference/documents/Rural-3.0-Policy-Highlights.pdf>

(5) ELARD konferencija Obnova pristupa LEADER/CLLD nakon 2020. godine; Proslava 25 godina pristupa LEADER u Europi!, Tartu, Estonija, studeni 2016., <https://ec.europa.eu/futurium/en/system/files/ged/tartu-declaration-leaderclld.pdf>

4. Integrirana i višesektorska lokalna razvojna strategija

© Ralf Lienert, European Union, 2016

LEADER je teritorijalna politika koja se bavi raznovrsnim potrebama ruralnog stanovništva pa je po svojoj naravi višesektorska. Integrirani pristup intervenciji omogućava dosljedniji odgovor na pitanja ruralnog razvoja i podržava sinergiju među različitim aktivnostima.

INTEGRIRANJE LOKALNOG STANOVNIŠTVA

INTEGRACIJA DUŽ LANCA VRIJEDNOSTI

INTEGRACIJA U STRATEGIJAMA KOJE UKLJUČUJU VIŠE FONDOVA

DODANA VRIJEDNOST „INTEGRIRANOG I VIŠESEKTORSKOG“ PRISTUPA

NOVE MOGUĆNOSTI ZA INTEGRACIJU - PREMA BUDUĆEM PRISTUPU LEADER

PIŠE JEAN-PIERRE VERCRUYSE

Jean-Pierre je 25 godina radio na lokalnom razvoju, uključujući 15 godina u sklopu LEADER Opsevatorija. Godine 2007. postao je službenik za politiku u Europskoj komisiji, gdje je bio zadužen za poticanje lokalnog razvoja pod vodstvom zajednice (CLLD) u okviru EFPR-a i nadgledanje rada FARNET <Europska mreža ribarskih područja> jedinice za podršku. Sada je u mirovini, ali je i dalje uključen u CLLD projekte u Europi i šire.

UVOD

Od svog osnutka 1991. godine, povezanost je bila u središtu pristupa LEADER, izričito navodeći da „djelovanje i projekti u okviru poslovnog plana ne bi trebali biti pojedinačne i odvojene mjere (...) već bi trebali biti koordinirani i dobro integrirani u koherentnu cjelinu.”⁽¹⁾

Načelo integracije već duže vrijeme primjenjuju nevladine organizacije koje se bave razvojem i ključno je obilježje razvojne politike. U Programu održivog razvoja do 2030.⁽²⁾, koji su 2015. prihvatile sve države članice Ujedinjenih naroda, koncept „integracije“ sadržan je u 17 ciljeva održivog razvoja (SDG). Države članice „shvaćaju da iskorjenjivanje siromaštva i drugih oblika neimaštine mora biti popraćeno strategijama koje poboljšavaju zdravlje i obrazovanje, smanjuju nejednakost i potiču gospodarski rast, a istovremeno se bore protiv klimatskih promjena i rade na očuvanju naših oceana i šuma.”⁽³⁾

Mnoge velike nevladine organizacije koje se bave razvojem prihvatile su integrirani pristup iskorjenjivanju siromaštva jer to vide kao jedini način na koji mogu postići održivost. Oni shvaćaju da bi razvojna intervencija trebala biti usmjerena na selo (ili skupinu sela) i poduzimati mjere na svim područjima, uključujući hranu, vodu, obrazovanje, zdravlje i ekonomsko osnaživanje žena. „Maleno je lijepo, ali veće je potrebno.”⁽⁴⁾

U pristupu LEADER integracija se može pojaviti u različitim oblicima, ali se uvijek sastoji od promicanja povezanosti unutar strategije, područja, partnerstva te povezanosti s vanjskim svijetom. Međutim, to ne znači istovremeno podržavati sve i svakoga podjednako, već uspostaviti prioritete i usredotočiti se na određene aspekte.

INTEGRIRANJE LOKALNOG STANOVNIŠTVA

Pristupom LEADER upravlja se lokalno kako bi se učinkovito rješavale lokalne potrebe. Lokalno se stanovništvo ne treba promatrati kao „korisnike“ ili „ciljanu skupinu“, već kao aktivno uključene sudionike u razvoju projekata.

Primjer za to je finski LAG Keskipiste (vidjeti tekstni okvir na stranici 21). Od 1996. godine oni su usmjerili lokalnu razvojnu strategiju (LRS) na podršku gospodarskim aktivnostima, s tadašnjim pionirskim fokusom na mlade. Strategija vidi (lokalnu) mladež kao resurs koji se može aktivirati uz pravu podršku i

financiranje.

Danas LAG radi na premošćivanju jaza između pilot projekata za mlade

poduzetnike i poduzeća s punim radnim vremenom te stvara nove veze među mladima kroz suradnju.

© Versosto

INTEGRACIJA DUŽ LANCA VRIJEDNOSTI

U ovoj vrsti integracije, niz projekata bavi se različitim segmentima lanca vrijednosti kao što su

proizvodnja sirovina, prerada i

stavljanje na tržište gotovih proizvoda. To olakšava sinergiju u lancu vrijednosti i na taj način pomaže iskoristiti sve dodane vrijednosti koje su posljedica navedenog.

Izuzetan primjer je španjolski LAG Valle del Jerte (vidjeti tekstni okvir na stranici 21). LAG je osnovan u sklopu pristupa LEADER 1 (1991.-1993.) kao jedno od mjesta na kojem se trebala

(1) Procjena dodane vrijednosti pristupa LEADER. Spis ruralnih inovacija br. 4 (1999), LEADER Opservatorij.

(2) <https://sustainabledevelopment.un.org/post2015/transformingourworld>

(3) <https://sustainabledevelopment.un.org/?menu=1300>

(4) Ovo je slogan nevladine organizacije BRAC sa sjedištem u Bangladešu koja je osnovana 1972. i tvrdi da je već više od 100 milijuna ljudi spasila iz siromaštva. <http://www.brac.net>

testirati LEADER metoda i taj LAG još uvijek posluje.

Glavni partneri koji danas ostvaruju strategiju su zadruge proizvođača trešanja, turistička zajednica i udruga općina. LAG je razvio integriranu strategiju „od polja do stola“ promovirajući njihovu poznatu trešnju i postigao je impresivne rezultate.

© Versosto

LAG KESKIPISTE (FINSKA)

LAG Keskipiste aktivan je u sklopu pristupa LEADER od 1996. godine i još je uvijek značajan jer je podržao već gotovo 900 projekata. Područje obuhvaćeno LAG-om nalazi se u središtu Finske, daleko od većih gradova, te koristi netaknuto prirodno okruženje. Gustoća naseljenosti je samo četiri stanovnika po km², a zbog nedostatka institucija visokog obrazovanja u blizini, mladi moraju napustiti područje kako bi otišli studirati u gradove. Njihov povratak može biti izazov.

LRS promiče pozitivnu sliku o tom mjestu, utječe na mlade ljude kako bi se osjećali dijelom šire slike i motivira ih da tamo grade svoju budućnost. LAG je započeo korištenje financiranja iz programa ERASMUS+ kako bi doveo mlade volontere iz drugih zemalja EU-a na to područje, uključujući rad na projektima transnacionalne suradnje. Kao što se može vidjeti, lokalne veze ključne su za LAG.

Glavni projekt koji je proizašao iz ERASMUS+ razmjene je zadruga Versosto, struktura koja pomaže mladima u razvoju poslovnih ideja, pruža osposobljavanje, mentorstvo i vršnjačku podršku. Osnovana 2017. godine, zadruga Versosto ima više od 60 članova u dobi od 16 do 21 godine i promet od 240.000 EUR godišnje. Projekt je povećao interes mladih članova za poduzetništvo i motivirao neke od njih da ostanu ili se kasnije vrate u ruralna područja. Zadruga je osnovana u okviru LEADER projekta „Silta“ („most“) koji je bio finalist nagradnog natječaja Ruralna inspiracija EMRR-a za 2019. godinu.

- <https://www.keskipisteleader.fi/fi/in-english>
- <https://www.versosto.fi>
- https://enrd.ec.europa.eu/projects-practice/silta-bridge-youth-entrepreneurship_en

LAG VALLE DEL JERTE (ŠPANJOLSKA)

Dolina Jerte u sjevernoj Estremaduri (Španjolska) poznata je po trešnjama. Drveće raste na terasama uklesanim na planinskim padinama i stvara jedinstven prizor kada procvjeta u proljeće.

LAG je izgradio integriranu strategiju oko imidža svoje čuvene trešnje, podržavajući akcije u cijelom lancu vrijednosti, „od polja do stola“. Aktivnosti uključuju potporu razvoju turističkih proizvoda i aktivnosti, obučavanje proizvođača, brendiranje i marketing (uključujući rad sa zadrugama lokalnih poljoprivrednika radi osiguranja priznanja trešanja prema EU-ovoj zaštićenoj oznaci izvornosti (ZOI) - „Cereza del Jerte“), uspostavljanje sljedivosti i kontrole kvalitete te osiguravanje raznolikosti drugih proizvoda na bazi trešnje (poput likera, džemova i slastica).

Tijekom 25 godina strategija je stvorila više od 150 novih poduzeća, stvorila ili zadržala više od 1000 radnih mjesta i pružila osposobljavanje za oko 20.000 ljudi. Turistički smještaj povećao se sa 150 na 2000 smještajnih jedinica, a izvoz zadruga i organizacija lokalnih proizvođača porastao je s 10 % na 60 % proizvodnje trešanja, dok je razvijeno oko 100 lokalnih proizvoda.

LAG sada razvija projekt „Pametna turistička destinacija“ kako bi ponudio bolje turističko iskustvo, ali i povećao kvalitetu života lokalnog stanovništva.

<https://cerezadeljerte.org/en/jerte-valley/>

© LAG Valle del Jerte

INTEGRACIJA U STRATEGIJAMA KOJE UKLJUČUJU VIŠE FONDOVA

Višesektorska strategija također može dobiti potporu iz različitih izvora financiranja usmjerenih na različite razvojne sastavnice. Integracija pomaže lokalnoj razvojnoj strategiji da dobije na usklađenosti i stvori sinergije.

Primjer za to je LAG Regionalmanagement regio³ u Austriji (vidjeti tekstni okvir na ovoj stranici) koji koristi sredstva iz više EU, nacionalnih i regionalnih izvora za podršku svojoj višesektorskoj i integriranoj strategiji. Voditelj LAG-a, Stefan Niedermoser, smatra da „ako radite samo s jednim sektorom, ne

treba vam LEADER“.

Kako bi pokazao koncept financiranja iz više fondova, Stefan Niedermoser citira irskog kolegu: „LEADER je poput

lokomotive, dok su različiti fondovi poput vagona: što ih više možete dodati, to više ljudi možete uključiti u proces i to ćete dalje stići.“

© LAG Regionalmanagement regio³

LAG REGIONALMANAGEMENT REGIO³ (AUSTRIJA)

LAG Regionalmanagement regio³ u Tiroli i Salzburgu postao je LEADER skupina 1996., godinu dana nakon što je Austrija pristupila EU-u. Izvorno je obuhvaćala pet općina i 9000 stanovnika u prekrasnoj dolini Pillersee. Njezin je uspjeh privukao druge ljude i LAG je narastao na 13 općina i 45.000 ljudi.

Trenutna lokalna razvojna strategija izrađena je na načelu odozdo prema gore, s devet radnih skupina koje su uključivale više od 850 ljudi i nadograđuju se na prethodno iskustvo. Ti su sastanci pokazali da bi strategija trebala odgovarati potrebama koje nadilaze poljoprivredni sektor. To je dovelo do još razvijenije višesektorske i integrirane strategije koja očito ima koristi od financiranja iz više fondova.

Proračun LAG-a dolazi iz dva glavna izvora: pristupa LEADER, koji osigurava fiksni iznos od 4,1 milijuna EUR (od čega je 80 % iz EPFRR-a, oko 10 % od austrijskog ministarstva i oko 10 % iz pokrajine Tiroli), te promjenjivi iznos sredstava iz drugih izvora na razini EU-a, nacionalnoj ili regionalnoj razini, što uključuje 1,2 milijuna EUR dodijeljenih iz EFRR-a. Ovi drugi izvori financiranja mobiliziraju se na ad hoc osnovi na zahtjev nositelja projekata, koji ured LAG-a smatraju jedinstvenim mjestom za informiranje i savjete za pomoć u razvoju lokalnih projekata.

LEADER pruža stabilan izvor financiranja; međutim, potrebno je izbjeći manjak koji nastaje između razdoblja financiranja, što može rezultirati gubitkom ključnih dionika LAG-a.

<https://www.rm-tirol.at/en/regions/regio3-pillerseetal-leukental-leogang/our-area/>

DODANA VRIJEDNOST „INTEGRIRANOG I VIŠESEKTORSKOG“ PRISTUPA

Broj ljudi koji rade u primarnom poljoprivrednom sektoru već je niz godina u opadanju(5). Utjecaji ove situacije na ruralna područja mogu uključivati smanjenje populacije, nedostatak mladih poljoprivrednika i ekološke probleme povezane s

napuštanjem zemlje s jedne strane ili upotrebom intenzivnijih tehnika poljoprivrede s druge strane. U tom kontekstu, integrirani i višesektorski teritorijalni pristup ključan je za održivost. Takav pristup pomaže u rješavanju potreba cjelokupnog

ruralnog stanovništva i ranjivih skupina, uključujući poljoprivrednike, obitelji, mala poduzeća, mlade ljude, žene i migrante. Različiti dijelovi lokalnog stanovništva mobiliziraju se oko strategije, ovisno o svojim potrebama. Olakšavanjem njihove

suradnje, strategija jača lokalnu socijalnu strukturu i čini zajednice otpornijima.

Višesektorski i integrirani pristup

omogućava razvoj imovine na tom području, u različitim sektorima, koristeći lokalno znanje i ulaganja. Važno je da ovaj pristup omogućava

fleksibilnu prilagodbu intervencije novim potrebama.

NOVE MOGUĆNOSTI ZA INTEGRACIJU - PREMA BUDUĆEM PRISTUPU LEADER

Procjena prošlih programa i stalna poboljšanja ključni su za uspjeh pristupa LEADER. Već u pristupu LEADER II (1994.-1999.) procjena je utvrdila mogući problem s integriranim lokalnim razvojnim strategijama koje istovremeno pokušavaju podržati previše malih lokalnih inicijativa, što može dovesti do rasipanja ograničenih sredstava na previše sektora. U sljedećim programskim razdobljima poduzete su mjere da se to ne dogodi..

One uključuju: izgradnju strategije oko „jedinstvene teme“ specifične za to područje; povećanje dostupnih sredstava diljem Europe (kao dio uključivanja pristupa LEADER u širu politiku ruralnog razvoja); i provedbu CLLD-a financiranog iz više fondova. Mogućnost korištenja Pojednostavnjenih mogućnosti financiranja za smanjenje administrativnih opterećenja korisnika i voditelja LAG-ova također može olakšati isporuku integriranih i višesektorskih strategija.⁽⁵⁾ Kombinacija ovih rješenja može pomoći u povećanju LEADER intervencija, povećavajući njihov opseg i mogućnost korištenja dostupnog proračuna. Očekuje se da će ove opcije ostati dostupne u Okviru za strateško planiranje za ZPP u programskom razdoblju 2021. - 2027.⁽⁶⁾

Relativno nedavni dodatak pristupa

temeljenog na zajednici u EU-u je koncept Pametnih sela⁽⁷⁾, također predstavljen u raspravi o budućnosti ESI (Europskih strukturnih i investicijskih) fondova. Ovaj koncept dijeli ideju i potječe od ključnih elemenata pristupa LEADER kako bi se na specifičan način usredotočio na inovacije na razini zajednice/sela⁽⁸⁾, koristeći prilike kao što je razvoj informacijskih i komunikacijskih tehnologija. Ima potencijal lokalno riješiti globalna pitanja, uključujući potrebu za boljom brigom za starije stanovništvo i za poticanje decentralizirane proizvodnje energije. LEADER i Pametna sela zahtijevaju iste ključne elemente za ostvarivanje ciljeva: sposobnost fleksibilne reakcije na inicijative zajednice na lokalnoj razini, uz potporu većih ulaganja, povoljnog regulatornog okruženja i dobre koordinacije.

Interakcija između pristupa LEADER i pristupa Pametnih sela može biti korisna i za lokalne zajednice i subregionalna LAG područja. LEADER bi mogao pomoći u razvoju pristupa Pametna sela izdvajanjem i povezivanjem inovacija pod vodstvom zajednice, a Pametna sela zauzvrat imaju potencijal dodavanja vrijednosti pristupu LEADER nastavljanjem ovih inovacija, odražavajući vrlo specifične lokalne potrebe, posebno u većim

LAG-ovima gdje je možda teško postići veze sa svakim selom. Takva kombinacija mogla bi osigurati da zajednice i dalje igraju ključnu ulogu u odlukama o politikama koje utječu na budućnost njihovog lokalnog područja.

© LAG Regionalmanagement regio³

(5) Primjena Pojednostavnjenih mogućnosti financiranja (SCO) jedan je od načina za poboljšanje i pojednostavljenje provedbe Programa ruralnog razvoja i lokalnih razvojnih strategija pristupa LEADER. Za više informacija pogledajte izvješće s EMRR radionice, https://enrd.ec.europa.eu/news-events/events/enrd-workshop-simplified-cost-options-experience-gained-and-new-opportunities_en

(6) Na temelju zakonodavnih prijedloga Europske komisije o zajedničkoj poljoprivrednoj politici nakon 2020. godine, https://ec.europa.eu/info/food-farming-fisheries/key-policies/common-agricultural-policy/future-cap_en

(7) https://enrd.ec.europa.eu/smart-and-competitive-rural-areas/smart-villages/smart-villages-portal_en

(8) Za više informacija o pristupu LEADER i inovacijama, pogledajte članak 6. u ovoj publikaciji na stranici 29

5. Umrežavanje

© European Union, 2019

U sklopu pristupa LEADER građani, nevladine organizacije (NVO), lokalne akcijske grupe (LAG-ovi), poduzetnici i općine okupljaju se kako bi oblikovali vlastitu budućnost i postigli ciljeve ruralnog razvoja u Europi. Umrežavanje pomoću pristupa LEADER znači uspostavljanje snažnih veza između ljudi, projekata i područja, pomaganje u prevladavanju izolacije s kojom se suočavaju neka ruralna područja te poticanje inovacija i projekata suradnje. To uključuje rad unutar područja LAG-a i lokalnu razvojnu strategiju te međusobno povezivanje LAG-ova na lokalnoj i široj razini EU-a.

ŠIRENJE VIDOKRUGA U RURALNIM PODRUČJIMA

PODIZANJE LJESTVICE

TRANSNACIONALNO UMREŽAVANJE

POVRATAK U BUDUĆNOST

PIŠE MARIANNE GEATER

Marianne je britanska i francuska državljanka s preko 15 godina iskustva rada kao novinarka u Bruxellesu. Nakon devet godina rada na pitanjima zaštite okoliša na razini EU-a, Marianne je od 2016. godine proširila opseg svog izvješćivanja na socijalnu politiku i ruralni razvoj. U posljednjih nekoliko godina napisala je niz članaka o LEADER pristupu i njegovoj primjeni kako u državama EU-a (osobito u Portugalu), tako i u trećim zemljama (Moldova i Gruzija).

UVOD

Umrežavanje - ideja okupljanja kako bi se dijelile i širile informacije, znanja, iskustva i ideje - ključno je za ruralni razvoj i temeljni je element pristupa LEADER. Prema riječima Anastasiosa Perimenisa, voditelja LAG-a u Lezbosu u Grčkoj (vidjeti stranicu 9), „umrežavanje LAG-ova bilo je presudno za LEADER. Kroz umrežavanje, LAG-ovi diljem Europe mogu na prirodan način razmjenjivati dobre prakse i prenositi znanje i praksu svojim kolegama - čak i izvan svojih teritorijalnih granica. Posljedice su bolja samoprocjena, korektivne radnje i jače lokalno

osnaživanje.“

LAG-ovi rade s lokalnim stanovništvom kako bi utvrdili njihove potrebe i pronašli najprikladnije rješenje. Umrežavanje na ovoj lokalnoj razini pomaže u postizanju toga poticanjem zajednica i pomaganjem ruralnim sudionicima da poboljšaju poslovanje, okoliš ili lokalne usluge. Nacionalne ruralne mreže i EMRR djeluju zajedno s LAG-ovima i jedni s drugima na promicanju i podržavanju procesa umrežavanja na široj nacionalnoj i europskoj razini.

ŠIRENJE VIDOKRUGA U RURALNIM PODRUČJIMA

Umrežavanje LAG-ovima omogućuje postizanje boljih rezultata.

Primjer za to je projekt „Uključiva sela“ koji je nedavno pokrenuo belgijski LAG Pays des Condruses. Projekt je usmjeren na starije osobe koje žive same i kojima prijete nevidljivost u socijalnim uslugama zbog izolacije. LAG je surađivao s različitim lokalnim dionicima, uključujući građane, udruge starijih osoba, općine i nevladine udruge koje djeluju na području socijalne skrbi kako bi uspostavio mrežu „životnih asistenata“, tj. ljudi iz zajednice koji su zaposleni da doprude i pruže pomoć izoliranim starijim osobama. Umrežavanje pomoću pristupa LEADER stvorilo je učinkovitu sigurnosnu mrežu za ove ljude.

Oni koji se umrežavaju također su pokretači promjena. Spajanje dionika različitih vidokruga igra ključnu ulogu u širenju perspektiva ljudi u pogledu novih načina poslovanja.

Dobar primjer toga dogodio se na području mađarskog LAG-a Felső-Homokhátság (vidjeti tekstni okvir na ovoj stranici), koji je pomogao obnoviti staru farmu kako bi je pretvorili u ruralnu turističku destinaciju.

© LAG Felső-Homokhátság

LAG FELŐ-HOMOKHÁTSÁG (MAĐARSKA)

Nositelj projekta je 2013. godine kontaktirao voditeljicu LAG-a Judit Rác tražeći pomoć pri obnovi stare seoske kuće jer je cilj bio pretvoriti je u luksuzni hotel usred šume. LAG je odlučio podržati projekt unatoč početnom skepticizmu među mještanima koji su to smatrali neobičnom idejom. Vila Deak je ponovno rođena.

Otkako je pokrenut ovaj projekt, Vila Deak postala je središnja atrakcija u općini. Stvorila je četiri radna mjesta za lokalno stanovništvo i sada se svrstava kao drugo mjesto za vjenčanje po popularnosti u državi. Također organizira tradicionalna gastronomska događanja.

Za voditeljicu LAG-a Judit Rác „uspjeh ovog seoskog hotela bio je poziv na buđenje lokalnim poduzećima koja su shvatila da trebaju poboljšati kvalitetu svoje ponude u pogledu kvalitete hrane, ali i kvalitete usluge. Bio je to izazov, ali i prilika, jer ih je prisililo da postanu otvoreni za drugačiji

način rada. Shvatili su da je pružanje zanimljivijih usluga dobro za poslovanje, ali i za regiju u cjelini“.

<http://leaderkontakt.hu>

PODIZANJE LJESTVICE

Neke inicijative umrežavanja pokazale su se toliko uspješnima na lokalnoj razini da je sljedeći logičan korak da napreduju na regionalnu razinu i šire. To je bio slučaj s prvim poljoprivrednim inkubatorom u Belgiji, koji je LAG Pays des Condruses pokrenuo 2013. godine (vidjeti tekstni okvir na ovoj stranici). Za Jean-Francoisa Pêcheura, voditelja LAG-a, „ovo je savršen primjer lokalnog projekta koji se podiže na regionalnu razinu zahvaljujući načelu umrežavanja pristupa LEADER.

Naš je pristup da iz lokalnog iskustva, lokalne mreže, sustavno nastojimo prijeći na regionalnu razinu i kad god je to moguće, predviđamo strategije na razini EU-a. Naša je ideja uvijek ojačati ono što radimo na lokalnoj razini, bilo dobivanjem inspiracije za ono što se radi drugdje, bilo razvojem

LAG PAYS DES CONDRUSES (BELGIJA)

LAG Pays des Condruses 2013. je pokrenuo poljoprivredni inkubator koji predstavlja suradnju između neprofitne organizacije Devenirs („Budućnosti“), koja obučava ljude da postanu vrtlari na manjim gospodarstvima, poslovnog inkubatora Creajobs, lokalne općine Modave (koja je osigurala poljoprivrednu površinu), pojedinačnih poslovnih trenera i ljudi koji su samozaposleni.

LAG pronalazi starije poljoprivrednike koji traže nasljednike koji bi preuzeli njihova gospodarstva i povezuje ih s potencijalnim vrtlarima na tržištu ili botaničarima. Potonji mogu ispitati izvedivost svog projekta u stvarnim razmjerima u inkubatoru, u okviru koji ograničava preuzimanje rizika. Ako sve dobro funkcionira nakon probnog razdoblja, novi suradnik se može trajno naseliti na farmi.

LAG osigurava da sve strane rade zajedno. Također dionicima priopćava važne informacije o projektu i organizira treninge i dane otvorenih vrata kako bi privukao ostale potencijalne nositelje projekata.

Projekt je inspiriran francuskim iskustvom i u početku je financiran iz programa Erasmus. S obzirom na uspjeh inicijative, LAG surađuje s PRR-om Valonije kako bi proširio koncept diljem Valonije i Belgije. Kasnije su uspostavljena još tri poljoprivredna inkubatora.

Kako je projekt dobio zamah, sada je ideja proširiti mrežu na europskoj razini surađujući s francuskim pokretom poljoprivrednih inkubatora RENETA (Nacionalna mreža testnih poljoprivrednih područja). Cilj je razmotriti uspostavu mogućeg projekta ERASMUS+ s Italijom, Španjolskom i Ujedinjenom Kraljevinom.

<https://www.galcondruses.be>

i poboljšanjem naših modela“, objašnjava g. Pêcheur.

Judit Rácz radi za LAG Felső-Homokhátság od 2007. godine te je bila aktivna suradnica, kao i svjedok napretka u umrežavanju od lokalne razine do razine EU-a.

“Počeli smo s organiziranjem festivala i događaja kako bismo u svoj rad uključili lokalne manjinske skupine,

poduzeća i nevladine organizacije, a to i dalje radimo. S vremenom smo shvatili da se može puno naučiti i da je lakše riješiti probleme s pristupom LEADER radeći s drugim LAG-ovima. To nas je, naravno, dovelo do osnivanja Saveza LAG-ova NATURAMA u Mađarskoj, koji uključuje sedam drugih LAG-ova i održava mjesečne sastanke kako bi razgovarali o svojim društveno-

gospodarskim izazovima i rješenjima.”

Kako su se relevantna iskustva prikupljala, LAG je „podigao ljestvicu“ i uključio se u umrežavanje na međunarodnoj razini. LAG sada surađuje s Mrežom zajednica inspiriranih pristupom LEADER (LINC) (vidjeti tekstni okvir na stranici 28).

Za Judit Rácz, prednosti umrežavanja počinju prije svega s ljudskim vezama. „U prošlosti sam puno naučila o povijesti Europe i svijeta, ali umrežavanjem sve to postaje stvarno. Iz iskustva znam koliko CLLD projekti pomažu u stvaranju jačih zajednica na selu. Mogu vidjeti i osjetiti što se događa u različitim zemljama - od Gruzije do Švedske - razgovorom i suradnjom s istomišljenicima, lokalnim razvojnim entuzijastima i voditeljima LAG-ova. Zahvaljujući umrežavanju, sada mogu upoznati ljude od Istoka do Zapada i od Sjevera do Juga, i iako ne mogu sudjelovati u svakom projektu, raduje me što mogu pomoći ljudima u povezivanju. Vidjela sam kako se projekti razvijaju iz „Bok, kako si? tijekom pauze za kavu na nekom događanju umrežavanja i to je sjajno iskustvo.”

TRANSNACIONALNO UMREŽAVANJE

Transnacionalno umrežavanje podržano je na razini EU-a od ranih dana pristupa LEADER i posebno je predviđeno pravnim okvirom EU-a⁽¹⁾ Pružanje pomoći proširilo se od izvornog LEADER Opservatorija - koji podržava umrežavanje LAG-ova i projektnu suradnju - do trenutačne Kontaktne točke EMRR-a i NRM-ova koji zajedno rade na poticanju umrežavanja LEADER dionika. Kada države imaju zajedničku povijest i slične probleme,

transnacionalno umrežavanje postaje neizostavan izbor za širenje njihovih najboljih praksi. Dijeleći ove prakse, LEADER nastavlja nadograđivati bogatu povijest umrežavanja LAG-ova u različitim državama članicama i šire.

Jedan od najstarijih oblika transnacionalnog umrežavanja u sklopu pristupa LEADER u Europi odvija se kroz nordijsko-baltičku mrežu koju podržavaju Nacionalne ruralne mreže (NRM) iz Danske, Estonije, Finske, Latvije, Litve, Poljske i Švedske.

Ovih sedam država dijele zajedničku povijest i suočavaju se sa sličnim izazovima, uglavnom smanjenjem populacije, obalnim turizmom i zagađenjem Baltičkog mora. Od osnutka 2008. godine mreža je sve više rasla i sada provodi natječaje za projekte transnacionalne suradnje. Uključeni NRM-ovi uče jedni od drugih i sa sobom ponesu ideje, iskustva i inspiraciju koju dijele s drugim LAG-ovima u vlastitim državama.

Jedan od najstarijih oblika

(1) Uredba (EU) br. 1305/2013 Europskog parlamenta i Vijeća od 17. prosinca 2013. o potpori ruralnom razvoju iz Europskog poljoprivrednog fonda za ruralni razvoj (EPFRR) (čl. 52. i 54.), <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A32013R1305>

transnacionalnog umrežavanja u sklopu pristupa LEADER u Europi odvija se kroz nordijsko-baltičku mrežu koju podržavaju Nacionalne ruralne mreže (NRM) iz Danske, Estonije, Finske, Latvije, Litve, Poljske i Švedske. Ovih sedam država dijele zajedničku povijest i suočavaju se sa sličnim izazovima, uglavnom smanjenjem populacije, obalnim turizmom i zagađenjem Baltičkog mora. Od osnutka 2008. godine mreža je sve više rasla i sada provodi natječaje za

projekte transnacionalne suradnje. Uključeni NRM-ovi uče jedni od drugih i sa sobom ponesu ideje, iskustva i inspiraciju koju dijele s drugim LAG-ovima u vlastitim državama.

Najnoviji primjeri značajnih aktivnosti umrežavanja u sklopu pristupa LEADER uključuju događaj EMRR-a „networX: inspiracija za ruralnu Europu“⁽²⁾ (travanj 2019.) i zajedničku CLLD konferenciju Europske komisije „Nakon 2020.: Lokalno djelovanje u svijetu koji se

mijenja“⁽³⁾ (prosinac 2019.). Događanje „networX“ obuhvatilo je više od 400 ruralnih dionika, uključujući gotovo 200 sudionika iz LAG-ova i NRM-ova, u aktivno umrežavanje u sklopu pristupa LEADER. Zajedničko CLLD događanje uključivalo je Europsku komisiju - GU za poljoprivredu i ruralni razvoj i Kontaktnu točku EMRR-a, čime su podržali više od 80 LEADER LAG-ova u umrežavanju s drugim dionicima u lokalnom razvoju.

POVRATAK U BUDUĆNOST

Umrežavanje u sklopu pristupa LEADER-a pokazalo je svoju ključnu vrijednost omogućavajući rast kreativnosti, inspiracije i većeg samopouzdanja u lokalnim zajednicama. Pružanjem podrške

mikro poduzećima, LEADER je potaknuo stvaranje tisuća radnih mjesta, pomogao u promociji lokalnih proizvoda, ruralnog turizma i prirodnih i kulturnih resursa, a sve to u nastojanju da oživi ruralna područja.

Današnji ruralni svijet veoma se razlikuje od onog prije tridesetak godina kada je LEADER prvi put predstavljen. Fokus mnogih LAG-ova sada se preusmjerio na druga značajna pitanja poput klimatskih promjena, mobilnosti, generacijske obnove, prehrane i opskrbe hranom.

VIŠE MOGUĆNOSTI ZA UMREŽAVANJE U SKLOPU PRISTUPA LEADER

EMRR – Kontaktna točka EMRR-a pruža paket podrške umrežavanju za sve dionike pristupa LEADER koji je besplatno dostupan mreži LAG-ova i nacionalnim ruralnim mrežama u 27 država članica EU-a. Podrška Kontaktne točke EMRR-a dionicima uključuje pružanje alata za umrežavanje te materijala, aktivnosti i događanja. Glavni alati uključuju LEADER skup alata, LAG bazu podataka, CLLD pretraživanje partnera i projektnu bazu podataka.

Više informacija: https://enrd.ec.europa.eu/leader-clld_en

ELARD – Europske udruge LEADER za ruralni razvoj (ELARD) međunarodna je neprofitna udruga osnovana radi doprinosa provedbi pristupa LEADER/CLLD u Europi. ELARD se udružuje s gotovo 2500 lokalnih akcijskih grupa iz 26 država, uključujući države koje nisu članice Europske unije, ali su usvojile i provode LEADER metodologiju.

Više informacija: <http://www.elard.eu>

LINC je europska konferencija koja spaja razmjenu iskustava sa sportskim događajima i europskom kuhinjom. LINC je inicijativa LAG-ova i Nacionalnih jedinica mreže za ruralni razvoj u Austriji, Njemačkoj, Estoniji i Finskoj.

Više informacija: <http://www.info-linc.eu>

Za Jean-Francoisa Pêcheura, „alarmantni signali su posvuda i ako se svi ne krenemo kolektivno baviti ovim pitanjima, bit će teško dobiti ovu bitku.“ Kao dio toga, on se zalaže za to da se LEADER unaprijedi i počne financirati projekte većih razmjera kako bi postigao veći učinak.

Izazov - i nužnost - za LEADER je uključiti što veći broj ljudi u proces. To zahtijeva izgradnju kapaciteta i nove načine rada i umrežavanja. Nadamo se da će nove mreže europske i nacionalne Zajedničke poljoprivredne politike (ZPP) koje je Europska komisija predložila za sljedeće programsko razdoblje udovoljiti tim potrebama.

(2) networX* je događanje koje prepoznaje važnost umrežavanja za ruralni razvoj, pokazujući rezultate posljednjih deset godina umrežavanja na ruralnim područjima i proaktivno gledajući na njegovu budućnost. Pogledajte izvješće o najvažnijim dijelovima LEADER sastanka tijekom događanja „networX“ na sljedećoj adresi https://enrd.ec.europa.eu/sites/enrd/files/networx_leader_highlights.pdf i izlaganja na https://enrd.ec.europa.eu/all-about-networx-inspiring-rural-europe_en

(3) Ovo je bio veliko događanje koje je pokazalo kako tisuće građana uspješno koriste pristup „odozdo prema gore“ za održivi razvoj na svojim područjima, poznat kao CLLD (lokalni razvoj pod vodstvom zajednice): https://webgate.ec.europa.eu/fpfis/cms/farnet2/news-events/events/conferences/post-2020-local-action-changing-world-3-4-december-brussels_lv

6. Inovacije

© MeuseTech

LEADER je bila značajna inovacija politike za EU i njegova usredotočenost na nove eksperimentalne pristupe postala je vrlo uspješna. LEADER je danas jedna od vodećih EU metodologija za poticanje inovacija u razvoju zajednice, društvene uključenosti, održivog razvoja i regionalnog umrežavanja. Poznat je i cijenjen kako u državama članicama EU-a, tako i u zemljama koje nisu članice EU-a zbog novih ideja koje donosi, mogućnostima koje nudi i pozitivnim učincima.

AKTIVACIJA INOVACIJA

STRATEŠKE INOVACIJE

RURALNO UPRAVLJANJE

NOVE IDEJE

PROCJENA KAO INOVACIJA

POGLED U BUDUĆNOST

PIŠE TIM HUDSON

Timovo iskustvo s pristupom LEADER datira još iz 1996. godine i uključuje rad kao voditelja LAG-a, tajnika škotske mreže LEADER, savjetnika tijekom prvog poziva Litve za strategije poput pristupa LEADER i procjenitelja UNDP LEADER tehnika. Pridružio se Kontaktnoj točki EMRR-a 2008. godine radi pokretanja i izrade brošure Revija ruralnog razvoja. Surađuje s trenutačnom Kontaktnom točkom EMRR-a kao multimedijски stručnjak.

UVOD

Inovacije su uvijek bile glavna komponenta LEADER metodologije i to toliko da je izvorna kratica Inicijative Zajednice mogla biti predstavljena kao „LEAIDER“. Međutim, poseban naglasak na inovacijama u pristupu LEADER nije uvijek nešto što je ruralnim zajednicama jednostavno prihvatiti. U praksi to znači da LEADER pristupom pomaže tražiti i poticati nova rješenja lokalnih problema ili iskoristiti nove lokalne mogućnosti, a LEADER već ima značajne rezultate u ovom području. Dakle, jedna od ključnih lekcija iz gotovo 30 godina iskustva pristupa LEADER bila je važnost izgradnje kapaciteta. Mogućnost pristupa LEADER da financira izgradnju kapaciteta zajedno s projektima može pomoći u postizanju pravih uvjeta za poticanje inovacija. Na početku LEADER procesa često je potrebno vrijeme kako bi korisnici pravilno razumjeli važnost i potencijal inovacije. To nije uvijek jednostavan zadatak.

Sjećam se kada sam 1996. godine prvi put radio s pristupom LEADER vodeći LAG koji obuhvaća područje Loch Nessa u Škotskoj. U to vrijeme često je bilo lakše uvjeriti ljude da u tom mjestu živi veliko prapovijesno čudovište, nego uvjeriti ruralne zajednice u koristi koje bi mogli imati od inovacija. Riječ „inovacija“ smatrala se pretencioznom i poprilično akademskom riječju. To nisu bile riječi koje su ruralne zajednice

koristile u svakodnevnom životu, a to je u početku bila prepreka. Stanovnici ruralnih područja i njihovi predstavnici doveli su u pitanje potrebu za „inovacijama“ jer su smatrali da im je usredotočenost na novitete luksuz te da imaju više gorućih prioriteta za EU fondove koji su im bili dostupni putem pristupa LEADER.

Potrebno je vrijeme da se ljude razuvjeri, ali LEADER je pokazao da dobitna rješenja postoje jer je objasnio što inovacije znače u praksi. Kao rezultat toga, zajednice mojih LAG-ova počele su shvaćati da mogu ostvariti svoje ciljeve razmišljajući inovativno. Prilagodili su se i, na primjer, počeli su razmišljati o „modernizaciji“ svojih zgrada, a ne samo o njihovom „popravku“. Brzo su naučili da će, kada prihvate što inovacija znači u pristupu LEADER, ostvariti svoje prioritete, kao i isprobati mnoge nove ideje.

Kada to shvate, koncept inovacije može se primijeniti na način da ostvari značajan učinak i donese stvarne koristi. To se dokazalo diljem ruralne Europe, uključujući zajednice iz Loch Nessa gdje su domišljatost i LEADER pomogli ostvariti širok spektar prioriteta lokalnog razvoja - od poticanja lokalnih poljoprivrednika da proizvode alternativne poljoprivredne kulture do razvoja višenamjenskih objekata za ruralne usluge.

AKTIVACIJA INOVACIJA

Ugrađena sposobnost pristupa LEADER da financira i olakšava navedeni tip izgradnje ruralnih kapaciteta nadaleko je prepoznata kao čimbenik uspjeha ove metodologije.

Frank Kelly iz irskog LAG-a Donegal naglašava ovu kvalitetu, napominjući: „Mali broj projektnih ideja koje traže potporu pristupa LEADER se odbacuje zato što nam LEADER daje

dovoljno vremena da radimo zajedno s podnositeljima zahtjeva i dođemo do ruralnih inovacija i osmišljavanja prihvatljivih projekata“.

DONEGAL LOCAL DEVELOPMENT (IRSKA)

Inovativni LEADER projekt „Eksko Bionics Exoskeleton“ omogućuje rehabilitaciju pacijenata koji se oporavljaju od ozljeda kralježnice, moždanog udara i ozljeda mozga. Posebno odijelo-egzoskelet može se premjestiti gdje god je potrebno, omogućujući osobama s neurološkim ozljedama ili bolestima da se oporavljaju u vlastitoj ruralnoj zajednici.

Bilo je potrebno samo tri mjeseca rada punim kapacitetom (30 sati tjedno) i projekt je sada financijski samoodrživ. Podrška pristupa LEADER pomogla je korisniku da zaposli dva djelatnika na projektu na puno radno vrijeme, a stvorena su još i četiri radna mjesta za vanjske suradnike.

Frank Kelly iz LAG-a Donegal Local Development objašnjava: „Zdravstveni projekti inače nisu prihvatljivi, ali uspjeli smo ostvariti suradnju s podnositeljem zahtjeva koji je nevladina organizacija, zakladom No Barriers Foundation, kako bismo istaknuli inovativne značajke njihovog projekta. Taj nam je postupak pomogao da potvrdimo da projekt ne pruža uobičajenu zdravstvenu zaštitu i da je to osnovna ruralna usluga za veliki broj ljudi. Stoga bi se mogao dobro uklopiti s ciljevima naše LEADER strategije socijalnog uključivanja koji pokrivaju osnovne usluge, a njegov uspjeh pokazuje što je sve moguće kada LEADER da priliku poduzetništvu.“

https://enrd.ec.europa.eu/projects-practice/purchase-eskoskeleton-bionic-rehabilitation-suit_en

© No Barriers Foundation

Frank Kelly vjeruje da tehnička pomoć dostupna za moderiranje u sklopu pristupa LEADER pruža korisnu fleksibilnost kako bi se ostvarilo više inovacija nego što je to moguće kroz druge alate za ruralni razvoj.

„Praktični pristup LEADER daje nam vremena da pokrenemo nove vrste korisnih projekata koji se inače ne bi razvili tako brzo. Primjer za to je projekt koji pruža osnovne usluge ljudima u ruralnim područjima kojima

je potrebna rehabilitacijska podrška. Projekt Ekso Bionics Exoskeleton vrlo je inovativan jer je prvi put takva visokotehnoška oprema dostupna u našem LEADER području.“ (vidjeti tekstni okvir na stranici 30)

STRATEŠKE INOVACIJE

Inovacije u sklopu pristupa LEADER mogu se potaknuti i podržati na dvije razine: kao pojedinačni projekti koje podržava LAG te na razini cjelokupne strategije LAG-a, a zajedno se mogu i međusobno podržavati. Uspjeh Donegala u poticanju ruralnih inovacija na projektnoj razini potpomognut je formalnom obvezom u strategiji razvoja LEADER područja da nadahnjuje nove mogućnosti. Postavljanje takvih strateških namjera u službenu dokumentaciju važan je čimbenik koji može pomoći sposobnosti pristupa LEADER da katalizira inovacije na projektnoj razini i na razini područja.

Postizanje strateške inovacije na razini područja pristupa LEADER pokazuje francuski LAG Pays de Verdun (vidjeti tekstni okvir na ovoj stranici). Ovdje je provedena inicijativa za digitalizaciju koja pomaže u popunjavanju praznina u digitalnim vještinama i povezanoj infrastrukturi. Lorraine Caillas iz LAG-a objašnjava da je „naš akcijski plan LEADER strukturiran tako da omogućava inovativne projekte. Odlučili smo koristiti digitalne tehnologije kao alat za gospodarski i društveni razvoj kako bismo privukli nove stanovnike. Ruralna područja mogu biti privlačnija mjesta za život od velikih urbanih područja sve dok su povezana s infrastrukturom. Nedostatak širokopolasne mreže visokog kapaciteta u nekim područjima koči razvoj područja.“

Nedostaci u infrastrukturi ili

© MeuseTech

LAG PAYS DE VERDUN (FRANCUSKA)

Ključni cilj LAG-a Pays de Verdun u Francuskoj je poboljšati digitalne vještine uključivom strategijom koja poboljšava izgleda za zapošljavanje u poljoprivredi, turizmu i drugim ruralnim poslovnim sektorima. Trenutno su uspostavljene mrežne stranice za e-trgovinu za poljoprivrednike, turiste i druga lokalna poduzeća. One pomažu posjetiteljima da uživaju u kulturnim resursima područja LAG-a, povećavaju vidljivost ruralnih zanata i pružaju moderne alate za koordinaciju kratkih lanaca opskrbe. Mladi su glavna ciljna skupina za projektni rad na rješavanju pritiska smanjenja populacije te je mobilna jedinica za osposobljavanje uspostavljena kako bi unaprijedila digitalne vještine u izoliranim dijelovima LEADER područja.

Inovacije se ovdje odnose na usredotočenost cijelog područja na rješavanje problema „digitalne podjele“ te na činjenicu da je teritorijalni pristup LAG-a digitalnoj uključenosti nov. Podržani elementi projekta uključuju omogućavanje umrežavanja digitalnih stručnjaka u zajednici kako bi se utvrdili izazovi i mogućnosti digitalnog razvoja. Proces prijenosa znanja na projektu postigao je sinergiju i doveo do uspostave usluga kao što su „digitalni laboratoriji“ ili prostori za suradnju. Zajedno, oni olakšavaju digitalno poduzetništvo lokalnog stanovništva i također mogu potaknuti ljude da presele svoja poduzeća u ruralna područja.

https://enrd.ec.europa.eu/publications/leader-example-2020-goal-digital-territory-france_en

sposobnostima još uvijek koče inovacije u ruralnoj Europi, ali projekti poput inicijative za digitalizaciju LAG-a Pays de Verdun naglašavaju postignuća koja LEADER može

omogućiti. Ovaj projekt također ističe da LEADER može biti osobito koristan kao inovativan dodatak većim infrastrukturnim proračunima. Postoji prostor, primjerice, za koordinaciju

LEADER strategija s drugim operativnim programima ESI fonda kako bi se promoviralo i optimiziralo širenje infrastrukture ili poduzetničke mjere.

RURALNO UPRAVLJANJE

Uspjesi pristupa LEADER u osposobljavanju neki su od njegovih najvećih pothvata, posebno vođenih lokalno i

prilagođenih zajednici. Uz poslovne vještine poput praktičnog digitalnog znanja, LEADER je promovirao i druge vrste korisnih novih skupova vještina. Oni uključuju stručnost u pogledu ruralnog upravljanja. Ako usporedimo ruralno upravljanje prije i nakon pristupa LEADER, često je moguće vidjeti razliku. Inovativni model pristupa LEADER uspješno je uveo (i u mnogo slučajeva ustalio) procese donošenja odluka temeljenih na partnerstvu i sudjelovanju dionika, kao i lokalizirane procese strateškog planiranja, u ruralnim područjima na cijelom kontinentu i šire.

Nekoliko susjednih država EU-a, kao i države Azije, Afrike i Amerika prihvatile su i usvojile prednosti uvođenja inovacija u politike nalik na pristup LEADER. Takve se inovacije koriste u nekoliko svrha, a sve su u svom kontekstu nove i stoga inovativne. Primjer vrijedan spomena jest lokalni razvojni proces u Turskoj, gdje se lokalne akcijske skupine osnivaju u raznim dijelovima zemlje i koje podržava pretpristupni IPARD program koji financira EU (vidjeti tekstni okvir na ovoj stranici). 25 lokalnih akcijskih grupa uspostavljeno je u Turskoj u okviru IPARD-a, a sada ih djeluje već 55. Bit će ih još.

LEADER često nosi „dobar osjećaj“ koji mu pomaže privući interes ljudi, potiče ih da se uključe i pridonose. Malo akcija diljem EU-a postiže jednaku količinu dobrovoljnog sudjelovanja građana

kao pristup LEADER. Ova inovativna karakteristika pristupa LEADER koristi značajnu količinu ljudskog kapitala i podržava postizanje korisnih učinaka za ruralnu Europu.

LEADER uključuje ruralne stanovnike u

ruralni razvoj vjerojatno više nego bilo koji drugi katalizator politike. Njegov inovativni partnerski pristup odozdo prema gore okuplja ljude sa skupovima vještina koji, kada se povežu, stvaraju nove ideje kroz sinergiju.

© Unsplash

ISKUSTVO POTAKNUTO PRISTUPOM LEADER U TURSKOJ

Kada je pristup LEADER započeo u Turskoj prije desetak godina, ideja da ljudi iz lokalnog javnog i privatnog sektora te nevladinih organizacija zajedno raspravljaju i donose odluke o njihovom razvoju bila je gotovo nezamisliva. IPARD je podržao nove pristupe, savjetovanja i sudjelovanje pružajući osposobljavanje i moderiranje za prvih 25 lokalnih akcijskih grupa. Tada je osnovano više grupa i izradile su vlastite lokalne razvojne strategije. Mogućnosti financiranja iz EU-a omogućuju ovim LAG-ovima da provode svoje strategije, pružaju osposobljavanje i moderiranje te podržavaju male kolektivne projekte za jačanje života u zajednici, diverzifikacije, ruralnog turizma, okoliša i poljoprivrednih proizvoda veće vrijednosti.

U turskom kontekstu, lokalna primjena pristupa LEADER je vrlo inovativan pristup upravljanju ruralnim područjima koji pomaže zajednicama da donose zajedničke odluke o teritorijalnom razvoju i prioritetima financiranja.

- https://ec.europa.eu/info/food-farming-fisheries/farming/international-cooperation/enlargement/pre-accession-assistance/ipard-initiatives_en
- <https://ipard.tarim.gov.tr/Default-en>

NOVE IDEJE

Potražnja za novim idejama na selu je značajna, a to naglašava i Jiří Krist, predsjednik češke Nacionalne mreže LAG-ova i voditelj LAG-a Opavsko. „Mi smo mladi pokret i zato se zalažemo za nove ideje. Živimo u vremenu kada stari načini i metode prestaju funkcionirati, a inovacije nisu izbor, već nužnost. Mnogo ideja dolazi iz umrežavanja s LAG-ovima na nacionalnoj i međunarodnoj razini.“

Suradnja unutar partnerstva LAG-a Opavsko dovela je do inovativne ideje za financiranje mjera protiv klimatskih promjena. Provodi se putem kreditnog mehanizma vođenog LAG-om za financiranje ulaganja u energetske učinkovitost, kombinirajući europske i nacionalne fondove te kredite građana (vidjeti tekstni okvir na ovoj stranici).

Kombinacija mikrokredita i mikro bespovratnih sredstava predstavlja veliku inovacijsku priliku za LEADER

koja bi mogla transformirati i povećati potencijal metodologije u budućnosti. Postoji potencijal da LAG-ovi testiraju

LAG OPAVSKO (ČEŠKA REPUBLIKA)

LAG je isprobao jedinstveni financijski model za promicanje niskougličnih ulaganja, kombinirajući takozvane bespovratne potpore za bojlere koje se financiraju iz europskih fondova s povratnim „zajmovima za bojlere“ iz nacionalnih izvora.

Kredit koji građani otplaćuju vraćaju se općinama i mogu ih ponovno uložiti u druge projekte čiji je cilj smanjenje emisije CO₂ ili ušteda energije. Ova LEADER inovacija pomogla je smanjenju emisije CO₂ i povećala udio čistih izvora topline i električne energije koji se koriste u tom području. To je također dovelo do značajnih financijskih ušteda za općine, poduzeća i građane, te stvorilo kvalificirana radna mjesta u regiji.

Projekt se provodi u 17 od 52 općine na teritoriju LAG-a, a LAG mjeri kvalitetu zraka u suradnji s najvećim nacionalnim pružateljem električne energije kako bi se procijenio utjecaj projekta.

http://www.masopavsko.cz/dotacni-podpory/kotlikove-dotace/?ftresult_menu=dotace

nove ideje o mikrofinanciranju kako bi pomogli proračunima LAG-a da ostvare više, istovremeno čineći ulaganja dostupnijima i pristupačnijima za ruralnu Europu na način da pomognu

popuniti nedostatke u pružanju manjih kredita. Ruralne usluge i poduzetništvo mogli bi imati velike koristi od takve inovacije u obnovljivom financiranju za razvoj pod vodstvom lokalne

zajednice, a mrežna stranica Europske komisije o financijskim instrumentima (www.fi-compass.eu) sadrži korisne savjete o korištenju mikrofinanciranja.

PROCJENA KAO INOVACIJA

LEADER pomaže u uvođenju inovativnih načina mjerenja utjecaja lokalnih razvojnih aktivnosti.

U Švedskoj su sveučilišta Halmstad i Göteborg razvila LEADER „Effektbarometer“ (barometar utjecaja) u 2018. godini uz financiranje švedskog Odbora za poljoprivredu. Barometar je razvio kriterije za procjenu učinka na temelju istraživanja 70 projekata

pristupa LEADER u Švedskoj i drugih projekata financiranih iz sredstava EU-a. Pet švedskih LAG-ova sada koristi Barometar za osposobljavanje odabranih nositelja projekata za planiranje snažnijih i dugoročnijih utjecaja, ugrađujući „razmišljanje o utjecaju“ u buduće LEADER projekte od samih početaka.

U Finskoj je LAG Liiveri razvio model praćenja i procjene utemeljen na tri

„sloja“: elemenata za kontinuirano praćenje (svakodnevno do jednom godišnje), elemenata za jednokratnu procjenu tijekom programskog razdoblja i elemenata za procjenu za određene projekte. Prikupili su kvantitativne i kvalitativne podatke o utjecajima LRS-a i razvili model kako učinkovito predstaviti rezultate različitoj publici. Njihov je pristup jedinstven u Finskoj.

POGLED U BUDUĆNOST

Ovaj pregled postignuća pristupa LEADER u promociji ruralnih inovacija pokazao je da inovacije pristupa LEADER dolaze u mnogo različitih oblika. LAG-ovi ih mogu iskoristiti za niz aktivnosti ruralnog razvoja koje se protežu kroz mjere protiv klimatskih promjena, izgradnju kapaciteta, gospodarski i teritorijalni razvoj, zapošljavanje, usluge, mikrofinanciranje i još mnogo toga.

Dokazana sposobnost pristupa LEADER da stimulira inovacije daje mu čvrst temelj da pomogne ruralnoj Europi da se razvija i, u skladu s ciljevima Zelenog plana da se europsko gospodarstvo i društvo orijentira na održiviji put⁽¹⁾, da osigura da „nitko ne bude izostavljen“ u ruralnoj Europi.

(1) Europski zeleni plan, Komunikacija Europske komisije, COM (2019) 640 final, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=COM%3A2019%3A640%3AFIN>

7. Suradnja

© LAG Tygiel Doliny Bugu

Od samog početka pristupa LEADER 1991. godine, oko 2500 projekata transnacionalne suradnje razvile su lokalne akcijske grupe diljem EU-a, a taj broj i dalje raste(1). Takve brojke ne mogu biti samo rezultat sreće, financijskih prilika ili činjenice da je suradnja preduvjet. Uspjeh suradnje leži u onome što ona predstavlja: da se udruživanjem može postići više. Ovaj članak govori o nekim elementima potrebnim za uspjeh u LEADER suradnji.

SURADNJA KAO DIO LOKALNE RAZVOJNE STRATEGIJE

MOGUĆNOSTI I IZAZOVI IZVAN GRANICA

LAKŠA SURADNJA

PIŠU DOROTHÉE DUGUET I PETER

Dorothee je savjetnica u području ruralnog razvoja, suradnje i procjene sa sjedištem u Francuskoj. Njeno iskustvo s pristupom LEADER uključuje rad s francuskom Nacionalnom ruralnom mrežom, FarNet-om i EMRR-om.

Peter je analitičar LEADER politike u Europskoj mreži za ruralni razvoj (EMRR). Ruralnim se razvojem i pristupom LEADER bavi od 2007. godine, kada je radio u Ministarstvu poljoprivrede i ruralnog razvoja u Mađarskoj. Njegovo profesionalno iskustvo uključuje planiranje i podržavanje podizanja svijesti o okolišu, planiranje politike ruralnog razvoja, analizu, provedbu i komunikacije.

UVOD

Kad je LEADER prvi put pokrenut kao Inicijativa Zajednice, on je samo pružao podršku provedbi lokalnih akcija koje su se odvijale „u“ lokalnim ruralnim područjima. Suradnja „između“ područja tada nije bila uključena u smjernice EU-a. Ipak, neki od 217 pionirskih LAG-ova i njihovo LAG osoblje smatrali su da je potrebno poboljšati „potporu razvoju“ u svom području, otvoriti se za druga područja i potražiti nove odgovore na probleme koji postoje na njihovom lokalnom području izvan svog lokalnog intervencijskog sektora. Shvatili su da im je rad sa stručnjacima iz drugih područja omogućio zajedničko stvaranje učinkovitijih lokalnih razvojnih strategija.

U okviru aktivnosti suradnje pristupa LEADER I ostvareno je više od 300 transnacionalnih partnerstava. Ove prve dobrovoljne inicijative, reagirajući na potrebe na terenu, dovele su do uvođenja formalnog koncepta projekata suradnje kao posebne mjere u okviru pristupa LEADER II (1994. - 1999.) s namjenskim proračunom. Samo postojanje LEADER suradnje izravni je rezultat opipljivog pristupa odozdo prema gore... baš u skladu s pristupom LEADER!

Danas se raspon mogućnosti za suradnju proširio kako u zemljopisnom smislu, tako i u vrstama projekata koji se mogu provoditi.

Pravni okvir EU-a trenutno predviđa, ako drugačije ne odredi upravljačko tijelo države članice, da se LEADER suradnja može odnositi na partnerstva koja uključuju barem jedan LAG i jedno ili više ruralnih i/ili urbanih područja smještenih u istoj državi članici (međuregionalna suradnja), u drugoj državi članici ili čak ruralna područja izvan granica EU-a (transnacionalna suradnja).

Suradnja LEADER može poprimiti različite oblike. To može biti jednostavno studijsko putovanje za sudionike iz jednog područja u drugo ili razmjena iskustva koja vodi do opipljivih ulaganja i zajedničkih akcija. Suradnja može biti usmjerena na uvođenje novih pristupa lokalnim izazovima na područjima partnerskih LAG-ova. No, ono što razlikuje suradnju u pristupu LEADER od ostalih vrsta twinning projekata ili umrežavanja (čak i u pristupu LEADER) jest činjenica da bi „projekt suradnje trebao biti konkretna aktivnost s jasno utvrđenim isporučevinama ili rezultatima koji donose koristi za dotična područja.“⁽¹⁾

U stvari, to znači neke vrlo bitne stvari.

SURADNJA KAO DIO LOKALNE RAZVOJNE STRATEGIJE

U prvom redu, suradnja je alat LAG-ova kako bi njihova lokalna razvojna strategija uspjela. Ideja je koristiti suradnju za obavljanje stvari koje se povezuju s ostatkom LEADER intervencija, ali koristiti suradnju kao sredstvo, alat koji poboljšava i dopunjuje lokalnu razvojnu strategiju. Izbor teme za akcije suradnje stoga je ključan za osiguravanje čvrste veze između aktivnosti suradnje i ostalih lokalnih aktivnosti te za postizanje jasno vidljivih rezultata u dotičnim područjima. Na primjer, francuski LAG Pays de Guéret koristi LEADER projekt suradnje za ostvarivanje ciljeva svoje lokalne strategije - u privlačenju i prihvaćanju novih ljudi u područje koji mogu pokrenuti promjene

postavljanjem prostora za suradnju (vidjeti tekstni okvir na ovoj stranici).

Suradnja nudi priliku za učenje od drugih i razmjenu iskustava.

PROJEKT „COLABORA“- LAG PAYS DE GUÉRET (FRANCUSKA)

Fokus lokalne razvojne strategije LAG-a Pays de Guéret u središnjoj Francuskoj je na održavanju aktivnog stanovništva i prihvaćanju novih poduzetnika u tom području. U skladu s tim, LAG koristi transnacionalnu suradnju za uspostavljanje i upravljanje prostorima za suradnju u ruralnim područjima.

LEADER projekt suradnje „CoLabora“ uključuje partnere iz šest zemalja: LAG Pays de Guéret (Francuska), Poduzetnički centar zajednice Craiobhin (Irska), Vijeće Vale Glamorgan (UK), LAG Leipziger Muldenland (Njemačka) i LAG-ove Zied Zeme i Pieriga Partnership (Latvija).

Projekt uključuje studijske posjete prostorima za suradnju u partnerskim zemljama te formalnije sastanke. Cilj projektnih partnera je razumjeti gospodarske prednosti koje prostori za suradnju donose ruralnim područjima, kao i praktična pitanja koja se odnose na postavljanje i održavanje takvih prostora.

<https://www.agglo-grandgueret.fr/actualites/colabora-les-espaces-de-coworking-en-zone-rurale-au-coeur-dun-projet-de-cooperation>

(1) Opća uprava za poljoprivredu i ruralni razvoj (2017.), Smjernice za provedbu aktivnosti suradnje u okviru pristupa LEADER u Programima ruralnog razvoja 2014.-2020., Nacr od 10.10.2013. - najnovije ažuriranje: 27.4.2017., str. 9, https://enrd.ec.europa.eu/sites/enrd/files/leader-cooperation_guide_en_update_april-2017.pdf

MOGUĆNOSTI I IZAZOVI IZVAN GRANICA

Drugi važan element u LEADER suradnji jest taj da oni zaista ostavljaju trag jer razvijaju opipljive akcije na dvije komplementarne razine: između svih partnera iz različitih LAG-ova (zajedničke akcije) i također na lokalnoj razini na području svakog partnera LAG-a. Te se lokalne akcije mogu financirati iz proračuna projekta zajedničke suradnje ili iz proračuna namijenjenog lokalnoj strategiji, ovisno o odlukama koje donose LAG-ovi. Ovaj „dvojaki pristup“ projekt povezuje na lokalnoj razini i učinke suradnje čini vidljivijima i opipljivijima.

U projektu suradnje „Spora putovanja“ (vidjeti tekstni okvir na ovoj stranici) 14 partnera iz sedam

PROJEKT „SLOW TRIPS“ - LAG ZEITKULTUR KERNLAND (AUSTRIJA)

Četnaest LAG-ova iz Austrije, Luksemburga, Švedske, Njemačke, Italije, Rumunjske i Litve udružilo je snage u razvoju projekta „Slow trips“ <spora putovanja>, pod koordinacijom austrijskog LAG-a Zeitkultur Oststeirisches Kernland. Projekt je započeo u siječnju 2019. godine i temelji se na rezultatima LEADER projekta koji je luksemburški LAG Atert-Wark tijekom prethodnog programskog razdoblja proveo pod nazivom „CultTrips“.

„Slow Trips“ nudi „participativni turizam“ u kojem posjetitelji otkrivaju i mogu iskusiti svakodnevicu lokalnog stanovništva kroz istinske susrete koji obogaćuju i goste i lokalne domaćine. Ovaj oblik održivog turizma dodaje vrijednost prirodnim resursima i kulturnoj baštini, stvarajući nove mogućnosti za lokalna gospodarstva. Lokalna turistička poduzeća i poljoprivredna poduzeća mogu raznoliko djelovati kako bi zadovoljili sve veću potražnju za ovom vrstom turizma.

Suradnja je projektnim partnerima omogućila definiranje zajedničkog koncepta sporog turizma, a svaki je od njih utvrdio relevantna mjesta i dionike koje će uključiti u svoje područje. Projektni partneri rade na mrežnoj stranici kako bi poboljšali zajedničko oglašavanje svoje turističke ponude.

- <http://zeitkultur.at>
- https://enrd.ec.europa.eu/publications/rural-connections-magazine-springsummer-2019-edition_en

© LAG Zeitkultur Oststeirisches Kernland, Christian Strassegger

država članica EU-a zajedno rade na definiranju i razvoju koncepta „sporig turizma“ kao alternative klasičnom masovnom turizmu. Paralelno, svaki od njih surađuje s dionicima u svom području kako bi izgradio zajedničko razumijevanje koncepta „Sporig putovanja“ i potaknuo lokalna poduzeća da učine svoje turističke ponude raznovrsnijima u skladu s ovim pristupom.

Prema Wolfgangu Bergeru, voditelju austrijskog LAG-a Zeitkultur Kernland, prelazak na spori turizam je paneuropski. „Granice i ključne vrijednosti ovog oblika turizma stoga se mogu odrediti samo kolektivno. Zbog toga je koncept „Sporig putovanja“ zamišljen kao projekt transnacionalne suradnje (TNC). TNC pristup je najbolji način za razumijevanje zajedničkih prilika i izazova, kao i za pronalazak različitih i specifičnih rješenja. Raznolikost pruža stvarnu dodanu vrijednost.“

Suradnja se može odnositi na prilike kao što se vidi u navedenim primjerima, ali može biti i vrlo koristan način suočavanja s izazovima koji nadilaze državne granice. LAG-ovi u Poljskoj i Litvi udružili su snage kako bi obučili mlade lokalne lidere u vlastitim ruralnim zajednicama (vidjeti tekstni okvir na ovoj stranici) koje se suočavaju sa sličnim socioekonomskim pitanjima: rijetko naseljeno lokalno stanovništvo, značajno iseljavanje mladih i potreba za socijalnom integracijom.

„Željeli smo da mladi vide potrebe i resurse svog najbližeg okruženja i razviju rješenja za lokalne probleme temeljene na tim resursima“, kaže Agnieszka Wojtkowska, voditeljica poljskog LAG-a Tygiel Doliny Bugu. „Uvjereni smo da razvoj zajednice i društvene promjene ovise o ljudima - zajednici, ljudskom biću, lokalnim liderima. Uspjeli smo pripremiti takve lidere za njihovu zajednicu.“

© LAG Tygiel Doliny Bugu

PROJEKT „MLADI LOKALNI LIDERI“ (POLJSKA - LITVA)

Ovaj projekt suradnje LEADER rezultat je partnerstva dvaju poljskih LAG-ova, LAG-ova Tygiel Doliny Bugu-a i Let's Together, i litvanskog LAG-a Nemunas.

Svaki projektni partner odabrao je deset ambicioznih „mladih lokalnih lidera“ koji su snažno predani tome da pomognu svojim ruralnim zajednicama da poboljšaju socijalnu uključenost i ojačaju veze u zajednici. Projekt je koristio metodu organizacije lokalne zajednice da pripremi mlade lokalne lidere da (ponovno) stvore veze u zajednici na temelju osjećaja

identiteta, koristeći potencijal tradicija, običaja i povijesti regije kako bi ojačali socijalno tkivo malih ruralnih zajednica.

Tri kampa organizirana su između 2018. i 2019. Aktivnosti su uključivale radionice, aktivnosti osposobljavanja i igre, a vrhunac je bio obnova ili poboljšanje društvenih centara i njihove okoline na područjima triju partnera. Projekt je također uključivao lokalne vlasti, institucije i lokalne poduzetnike koji su dijelili znanje i informacije o poduzetništvu (mladih).

- <http://www.tygiel dolinybugu.pl>
- <https://vgnemunas.lt>

© LAG Tygiel Doliny Bugu

LAKŠA SURADNJA

EADER suradnja dinamičan je i relativno jednostavan alat za proširenje lokalne razvojne strategije, prenošenje znanja i omogućavanje individualnog i kolektivnog jačanja kapaciteta i zajedničkih akcija, kao i dodane vrijednosti ruralnim područjima.

Suradnja dovodi do inovacija: suočavanje s postupcima i radnim metodama zahtijeva da svaki partner „razmišlja izvan okvira“, omogućava eksperimentiranje s novim pristupima i otvara im nove perspektive.

Suradnja je također alat za „meku“ procjenu. Kada rade s drugima, lokalni sudionici mogu se odvojiti od svakodnevnog rada i vidjeti vlastite aktivnosti iz drugačije perspektive.

Pored toga, razmjene i posjeti omogućuju im povratne informacije drugih LAG-ova o njihovom radu.

Međutim, administrativni okvir za suradnju i dalje je izazovan. Prvo se praktično pitanje tiče jezika. U većini projekata suradnje partneri biraju zajednički radni jezik na kojem pišu sve relevantne dokumente. Prilika za prijavu za financiranje suradnje na ovom zajedničkom jeziku, kada je postupak odabira izvan LAG-a, olakšala bi rad.

LAG-ovi u različitim državama članicama trenutno podliježu različitim pravilima i različitim vremenskim okvirima za provedbu projekata suradnje. Izneseni su razni prijedlozi kako upravljati tim razlikama u

budućnosti, uključujući uvođenje zajedničkog popisa kriterija za odabir, zajedničkih kalendara za upravljačka tijela koja otvaraju pozive za projekte suradnje, pa čak i ideju da se takvim projektima upravlja izravno na razini EU. U svojim zakonodavnim prijedlozima za programsko razdoblje 2021. - 2027. Europska komisija predložila je da u budućnosti LAG-ovi sami odaberu projekte suradnje, što je trenutno moguće i za upravljačkim tijelima.

EMRR je u suradnji s upravljačkim tijelima država članica, nacionalnim ruralnim mrežama i lokalnim akcijskim grupama razvio skup alata koji pomažu LAG-ovima da podrže transnacionalnu suradnju u EU-u.

Na početku LEADER transnacionalne suradnje, proračuni za tehničku pomoć bili su dostupni na razini EU-a. Omogućili su LAG-ovima da pokriju najviše 100 % troškova povezanih sa sastancima između potencijalnih transnacionalnih partnera, pod uvjetom da su već definirali moguće zajedničke ciljeve i opipljive akcije. Ovaj je sustav bio vrlo snažan poticaj i mnoga upravljačka tijela uvela su ovaj mehanizam u posljednjem programskom razdoblju.

U trenutačnom programskom razdoblju, lokalnim akcijskim skupinama na raspolaganju je pripravna tehnička podrška za projekte međuregionalne i transnacionalne suradnje, ako mogu pokazati da rade na provedbi konkretnog projekta.⁽²⁾

Jedan zajednički aspekt svih projekata suradnje je entuzijazam svih koji su uključeni! Uz sve prednosti koje ona donosi, suradnja može biti pravo osvježanje i kad jednom ste uključeni u projekt suradnje, samo želite pokrenuti još jedan zbog svega što donosi vama i vašoj okolini.

© European Union, 2013

EMRR ALATI ZA PODRŠKU

Stranica LEADER suradnja (https://enrd.ec.europa.eu/leader-clld/leader-cooperation_en) na mrežnoj stranici EMRR-a uključuje:

- LEADER Cooperation Landscape - pregled pravila LEADER suradnje u 61 državi i regiji EU-a („Korisni dokumenti“)
- Informativni listovi o LEADER suradnji
- EMRR smjernice za LEADER transnacionalnu suradnju (TNC)
- Ažurirane Smjernice za provedbu aktivnosti suradnje u okviru pristupa LEADER u Programima ruralnog razvoja 2014. - 2020. Opće uprave za poljoprivredu i ruralni razvoj (na 22 EU jezika)
- Prijedlozi radne skupine na čelu sa stručnjacima za EMRR-ov pristup LEADER
- Korisni predlošci dokumenata za projekte transnacionalne suradnje

Pronađite partnera za suradnju **pomoću CLLD tražilice partnera:**

https://enrd.ec.europa.eu/leader-clld/clld-partner-search/_en

i **EMRR-ove baze podataka LAG-ova:**

https://enrd.ec.europa.eu/leader-clld/lag-database_en

(2) Opća uprava za poljoprivredu i ruralni razvoj (2017.), Smjernice za provedbu aktivnosti suradnje u okviru pristupa LEADER u Programima ruralnog razvoja 2014.-2020., Nacrt od 10.10.2013. - najnovije ažuriranje: 27.4.2017., str. 9, https://enrd.ec.europa.eu/sites/enrd/files/leader-cooperation_guide_en_update_april-2017.pdf

EMRR PUBLIKACIJE POVEZANE S PRISTUPOM LEADER

Brošura projekata EPFRR-a
Nagradni natječaj
Ruralna inspiracija 2019.

Istaknuta događanja - networX

Ruralno umrežavanje u akciji

PUBLIKACIJE EMRR-A

Naše publikacije vas informiraju o najnovijim vijestima, stajalištima i razvojem u europskom ruralnom razvoju!

Svaka publikacija EMRR-a objavljuje se dva puta godišnje i dostupna je u elektroničkom i tiskanom obliku na šest jezika EU-a (DE, EN, ES, FR, IT, PL): <https://enrd.ec.europa.eu/publications/search>

Revija ruralnog razvoja EU-a

Glavna tematska publikacija EMRR-a.

Brošura projekata EPFRR-a

Izbor projekata financiranih iz EPFRR-a na određenu temu ruralnog razvoja.

Ruralne veze

Časopis EMRR-a koji predstavlja ažuriranja politike i perspektive dionika ruralnog razvoja u Europi.

Bilten EMRR-a

Sve najnovije vijesti iz ruralnog razvoja iz Europe jednom mjesečno se dostavljaju izravno u vaš pretinac elektroničke pošte!

Pretplatite se ovdje: https://enrd.ec.europa.eu/news-events/enrd-newsletter_en

PRONALAZENJE INFORMACIJA O EU-U

Na Internetu

- Informacije o Europskoj uniji na svim službenim jezicima EU-a dostupne su na internetskoj stranici Europa na sljedećoj adresi: https://europa.eu/european-union/index_en

EU publikacije

- Možete preuzeti ili naručiti besplatne i EU publikacije te publikacije koje se plaćaju sa sljedeće adrese: <https://publications.europa.eu/en/publications>
- Više primjeraka besplatnih publikacija može se dobiti ako se obratite službi Europe Direct ili lokalnom informativnom centru (vidjeti https://europa.eu/european-union/contact_en).

EMRR na Internetu

Posjetite mrežnu stranicu EMRR-a

 <https://enrd.ec.europa.eu>

Pretplatite se na bilten EMRR-a

 https://enrd.ec.europa.eu/news-events/enrd-newsletter_en

Pratite EMRR na društvenim mrežama

 www.facebook.com/ENRD_CCP

 www.twitter.com/ENRD_CP

 www.linkedin.com/company/enrd-contact-point

 www.youtube.com/user/EURural

 www.instagram.com/enrdcp

Kontaktna točka EMRR-a
Rue de la Loi/Wetstraat, 38 (bte 4)
1040 Bruxelles
BELGIJA
Tel. +32 2 801 38 00
info@enrd.eu

Publications Office
of the European Union

<https://enrd.ec.europa.eu>

European Network for
Rural Development